

บทที่ 2

ความหมายและประวัติความเป็นมาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ และการคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่องขอบเขตของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมอย่างสมบูรณ์นั้น จำเป็นต้องศึกษาประวัติความเป็นมาของความหมาย หรือแนวความคิดที่อยู่เบื้องหลังของเรื่องนั้น ๆ ก่อน ดังนั้นในบทนี้ จะได้กล่าวถึงความหมายของคำว่า "สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์" ตลอดจนความเป็นมาของความหมายดังกล่าว รวมทั้งวิวัฒนาการของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือสิทธิในลักษณะเดียวกันนี้ด้วย

2.1 ความหมายของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

2.1.1 สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications)

สำหรับประเทศไทยแล้ว สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นับได้ว่าเป็นสิ่งใหม่ ซึ่งยังไม่มีคำนิยามที่แน่ชัดแต่อย่างใด มีแต่เพียงพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ในมาตรา 7* บัญญัติว่า "คำหรือข้อความ อันไม่ได้เล็งถึงลักษณะหรือคุณสมบัติทางสินค้านั้นโดยตรง และไม่ใช่อีชื่อกำหนด" ซึ่งชื่อทางภูมิศาสตร์ตามมาตรา 7 (2) ดังกล่าว น่าจะเป็นส่วนที่มีความใกล้เคียงกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs มากที่สุด เพียงแต่ไม่ได้กล่าวถึงคำนิยามไว้ดังกล่าว และในรายละเอียดของชื่อทางภูมิศาสตร์นี้ จะได้มีการศึกษาในบทอื่น ๆ ต่อไป

---

*มาตรา 7 เป็นบทบัญญัติวางหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการมีลักษณะบ่งเฉพาะ (distinctiveness) ของเครื่องหมายการค้าเท่านั้น มิใช่กฎหมายที่เกี่ยวกับการคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด

จากการที่กฎหมายไทยดังกล่าวที่มีได้กล่าวถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้เท่าใดนัก ก็คงจะต้องศึกษาถึงที่มาของการที่จะพิจารณาว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เป็นเรื่องใหม่ในไทย แต่ในกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอนุสัญญาหรือข้อตกลงที่ไทยเป็นสมาชิกนั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่ในกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศฉบับใด และมีการกล่าวถึงหรือให้คำนิยามไว้เป็นประการใดบ้าง ซึ่งในส่วนนี้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) เป็นสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งของข้อตกลงในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวกับการค้า (Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights) ซึ่งในการกล่าวถึงเพื่อการศึกษาต่อไปนี้จะใช้คำว่าข้อตกลง TRIPs ภายใต้การเจรจาอุรุกวัย (Uruguay Round)* ในข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยพิกัดอัตราศุลกากรและการค้า (General Agreement on Tariff and Trade) หรือ GATT อันเป็นการจัดตั้งองค์การการค้าโลก (World Trade Organization) หรือ WTO ซึ่งเป็นสถาบันหลักทางการค้าระหว่างประเทศ ที่ได้รวมเอาข้อตกลงต่าง ๆ ของ GATT มาอยู่ภายใต้ WTO ดังกล่าวนี

ข้อตกลง TRIPs ได้ให้ความหมายของคำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไว้อย่างชัดเจน ในมาตรา 22¹ ดังนี้

“สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ได้แก่ สิ่งบ่งชี้ซึ่งแสดงที่มาของสินค้าที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศสมาชิก ในภูมิภาค หรือในท้องถิ่นนั้น อันแสดงที่มาเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อ คุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะของสินค้า”

เมื่อพิจารณาจากคำนิยามดังกล่าวแล้ว สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นการให้ความคุ้มครองสินค้า ที่ต้องมาจากแหล่งกำเนิดในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของสมาชิก อาจเป็นในส่วนของประเทศภูมิภาคหรือแม้แต่ภายในท้องถิ่นที่แยกย่อยลงไปของสมาชิก โดยที่ประเด็นสำคัญของการให้ความ

---

*เป็นการเจรจาในรอบล่าสุดของ WTO โดยเริ่มขึ้นที่ Punta de Este ประเทศอุรุกวัย เมื่อวันที่ 20 กันยายน 1986 และสิ้นสุดที่ Marakesh ประเทศมอร็อกโค เมื่อ 15 เมษายน 1994

¹ Article 22 "Geographical Indications are, for the purposes of this Agreement, indications which identify a good as originating in the territory of a Member, or a region or locality in the territory, where a given quality, reputation or other characteristic of the good is essentially attributable to its geographical origin"

คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ก็คือ นอกจากสินค้าต้องมาจากแหล่งกำเนิดในพื้นที่ดังกล่าวของสมาชิกแล้ว ยังต้องมีเงื่อนไขที่ว่า สินค้าดังกล่าวจะต้องมีคุณภาพ อันเป็นลักษณะที่ติดของสินค้าในแต่ละประเทศ ทั้งยังต้องมีในส่วนของความชื่อเสียงตลอดจนลักษณะของสินค้ามาประกอบด้วย ซึ่งจะเห็นได้ว่าเงื่อนไขดังกล่าวนี้เป็นการตัดออกไปของสินค้า ที่แม้จะมีที่มาจากแหล่งกำเนิดในพื้นที่ดังกล่าว แต่หากสินค้านี้ไม่มีคุณภาพ ชื่อเสียง และคุณลักษณะอันแสดงที่มาเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อสินค้า ก็ถือว่าไม่เข้าหลักเกณฑ์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันจะได้รับการคุ้มครอง

อนึ่ง คำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ถือว่าเป็นนิยามศัพท์ที่ได้กำหนดขึ้นมาใหม่ จากการผสมผสานแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิประเภทนี้ เพื่อให้อยู่ภายใต้ข้อตกลง TRIPs ดังกล่าว กฎหมายภายในของต่างประเทศที่มีการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ก็ได้ใช้คำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่อาจใช้คำอื่นที่มีความหมายถึงการคุ้มครองสิทธิในลักษณะเดียวกันนี้ (มีแต่เพียงในสหภาพยุโรปที่ได้ใช้คำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เช่นกัน) ซึ่งรายละเอียดเกี่ยวกับคำนิยามต่าง ๆ ของสิทธิลักษณะนี้ จะขอกกล่าวถึงในการศึกษาในส่วนต่อไป

2.1.2 การให้ความคุ้มครองที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ในเรื่องของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ปรากฏว่าในอดีตที่ผ่านมา มีการให้ความคุ้มครองสิทธิที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ด้วย ได้แก่ “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” (Appellation of Origin) “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” (Indication of Source) “สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด” (Indication of Origin) ตามมาตรฐานการคุ้มครองสินค้าในลักษณะดังกล่าวของกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศ “เครื่องหมายการค้า” (Trade Mark) “เครื่องหมายบริการ” (Service Mark) “เครื่องหมายรับรอง” (Certification Mark) “เครื่องหมายร่วม” (Collective Mark) ตามพระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ของไทย ตลอดจนการคุ้มครอง “ชื่อแหล่งกำเนิด” (Designations of Origin) และ Geographical Indications ตามหลักเกณฑ์ของสหภาพยุโรป ซึ่งแต่ละสิทธิที่กล่าวมาต่างก็ได้รับความคุ้มครองต่างกัน ดังนี้

1) เครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) และสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) จะกล่าวถึงต่อไปในบทที่ 2 ทั้งสองเรื่องเป็นการให้ความคุ้มครองที่มีความสัมพันธ์ต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากที่สุด จนอาจจะเรียกได้ว่าเป็นที่มา หรือมีบทบาทอย่างยิ่งต่อการเป็นแนวทางในการบัญญัติหลักเกณฑ์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็ว่าได้ สำหรับเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) นี้ เป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ตามความตกลงทริพส์ เพื่อการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิดของสินค้าและการจดทะเบียน-

ระหว่างประเทศ (Lisbon Agreement for the Protection of Appellations of Origin and their International Registration)² ส่วนสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) เป็นการให้การคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ตามความตกลงแมดริด เพื่อการปราบปรามสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของสินค้าปลอมแปลงหรือที่ทำให้เกิดความสับสนหลงผิด (Madrid Agreement for the Repression of False or Deception Indication of Source on Goods)³ อย่างไรก็ดี องค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization) ได้ให้คำจำกัดความของคำทั้ง 2 ตามลำดับ ดังนี้⁴

1. “เครื่องหมายแหล่งกำเนิด” (Appellation of Origin) หมายถึง ชื่อทางภูมิศาสตร์ของประเทศ แคว้น หรือ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเฉพาะ ที่มีลักษณะเป็นความหมายอันแสดงว่าผลิตภัณฑ์ซึ่งมีกำเนิดในบริเวณนั้น ๆ มีคุณภาพหรือคุณลักษณะเฉพาะ หรือในสาระสำคัญเป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของบริเวณดังกล่าว ทั้งนี้ให้รวมถึงองค์ประกอบทางธรรมชาติ หรือมนุษย์ หรือทั้งสองอย่าง

2. “สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา” (Indication of Source) หมายถึง เครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ใด ๆ อันระบุว่า สินค้าหรือบริการนั้น มีการกำเนิดจากประเทศ แคว้น หรือสถานที่ที่หนึ่งใดโดยเฉพาะ

---

²Lisbon Agreement for the Protection of Appellation of Origin and their International Registration of October 31, 1958 revised at Stockholm on July 14, 1967, amended on September 28, 1979. and Regulations (as in Force on January 1, 1994) World Intellectual Property Organization, GENEVA, 1994.

³Madrid Agreement for the Repression of False or Deception Indication of Source on Goods of April 14, 1891, revised at Washington on June 2, 1911, at the Hague on November 6, 1925, at London on June 2, 1934, at Lisbon on October 31, 1958, and Additional Act of Stockholm of July 14, 1967. World Intellectual Property Organization, GENEVA, 1994.

⁴Ludwig Baeumer, The International Protection of Geographical Indications, Symposium on International Protection of Geographical Indications, Wiesbaden (Germany), October 17 and 18, 1991, p.27.

เมื่อพิจารณาจากคำนิยามดังกล่าวนี้ เครื่องหมายแหล่งกำเนิด จะประกอบไปด้วยการใช้ชื่อของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะ ที่อาจเป็นพื้นที่อย่างกว้าง ๆ เช่น ประเทศ หรืออาจจะเป็นพื้นที่ที่แคบลงไป เช่น แคว้น เป็นต้น โดยเป็นการระบุถึงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีแหล่งกำเนิดมาจากพื้นที่ดังกล่าว อีกทั้งกรณีที่จะต้องเป็นลักษณะเฉพาะของเครื่องหมายหรือเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และนอกจากนี้ยังมีต่อธรรมชาติหรือองค์ประกอบของมนุษย์ ทั้งนี้การใช้เครื่องหมายแหล่งกำเนิดจะเป็นการใช้ที่อยู่ในหลักเกณฑ์ ก็ต่อเมื่อสินค้าจะต้องอยู่ในกระบวนการผลิตในแต่ละชุมชน หรือเป็นผลมาจากการสืบทอดธรรมเนียมในการผลิตสินค้านี้จากผู้ผลิตในชุมชน หรือในกิจการที่มีที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งต้องมีความเกี่ยวข้องกับสินค้าที่มีความดั้งเดิมในพื้นที่นั้น ๆ โดยเฉพาะ ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้ว เครื่องหมายแหล่งกำเนิดสามารถมีที่มาที่ได้รับการพัฒนาในสองหนทางคือ⁵

1. เครื่องหมายที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ในพื้นที่ดั้งเดิมอย่างแท้จริง ที่เป็นลักษณะพิเศษจากสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติ เช่น ดิน น้ำ การดำเนินชีวิต การเพาะปลูก และสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น โดยเป็นสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งที่ไม่สามารถผลิตให้เป็นสินค้าเดียวกับสินค้าที่มีลักษณะทางด้านกายภาพของในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่ง

2. เครื่องหมายดังกล่าว ที่อยู่ในหลักเกณฑ์ทางประวัติศาสตร์ (historic basis) ซึ่ง เครื่องหมายนี้มีได้อยู่บนหลักเกณฑ์ของการได้มาจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ แต่จะอยู่ในส่วนของการรวมตัวกันทางประวัติศาสตร์ในสินค้า (product's historical association) กับสถานที่ที่ใช้ทำการผลิต หรือหน่วยผลิต เพราะว่าท้องถิ่นดั้งเดิมนี้หรือกระบวนการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพสูงโดยเฉพาะ

ส่วนสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา จะถูกประกอบไปด้วยการใช้ชื่อที่เป็นการแสดงให้เห็น หรือเป็นเครื่องหมายที่บ่งชี้ว่าสินค้าหรือบริการ มีมาจากพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งโดยเฉพาะ ซึ่งอาจจะเป็นประเทศหรือแคว้นใด ก็ได้ ตัวอย่างเช่น สินค้าหรือบริการผลิตในประเทศ (Made in....) เป็นต้น ซึ่งสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาอาจเรียกได้ว่า เป็นการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่ชี้ให้เห็นถึงท้องถิ่นที่มีการผลิต หน่วยผลิต ในสินค้าเฉพาะประเภท เพื่อเป็นการแสดงถึง “สิทธิของสาธารณะในการให้ความคุ้มครองเพื่อต่อต้านการหลอกลวงผู้บริโภค อันมีผลมาจากการใช้เครื่องหมายดั้งเดิมที่ไม่ถูกต้อง” โดยที่ผลของการใช้ดังกล่าวนี้ โดยมากจะเป็นเรื่องของการคุ้มครองทางเศรษฐกิจของประเทศเจ้าบ้านที่เป็นเจ้าของเครื่องหมาย และในส่วนของการค้าระหว่างประเทศ ก็เพื่อป้องกันหรือ

⁵Lori E. Simon. *Appellations of Origin: The Continuing Controversy*, Northwestern Journal of International Law & Business, 5:132 (1983), p.138.

ต่อต้านการใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาในลักษณะดังกล่าวมาจากประเทศอื่น ๆ ที่ใช้สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาของประเทศที่เจ้าของสิทธิกับสินค้าในประเทศตน โดยอาจจะออกมาในรูปของการผลิตและจำหน่ายสินค้านี้ดังกล่าวภายในประเทศ ตลอดจนส่งออกจำหน่ายในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ดังนี้ จะถือได้ว่า มีผลกระทบทางเศรษฐกิจของประเทศดั้งเดิมอย่างยิ่ง

จากคำนิยามของเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า ทั้งสองเป็นการพิสูจน์ถึงแหล่ง หรือพื้นที่ดั้งเดิมของสินค้าที่ทั้งเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและ สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่ถูกใช้ แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีส่วนแตกต่างระหว่างทั้งสองนี้ที่เป็นประเด็นสำคัญและสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน ดังนี้

1. เครื่องหมายแหล่งกำเนิดจะมีส่วนเพิ่มเติมหรือมีเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองที่มากกว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา ซึ่งสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาเป็นเพียงการแสดงว่าสินค้า (หรือบริการ) มีการกำเนิดมาจากพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น ส่วนเครื่องหมายแหล่งกำเนิดจะต้องมีคุณภาพหรือคุณลักษณะเฉพาะ ตลอดจนคุณภาพหรือคุณลักษณะเฉพาะอันเป็นสาระสำคัญดังกล่าวไว้ ต้องเป็นผลสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งต้องรวมไปถึงองค์ประกอบทางธรรมชาติ หรือมนุษย์ หรือทั้งสองอย่าง ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่าเครื่องหมายแหล่งกำเนิด เป็นการชี้ถึงคุณภาพ หรือคุณลักษณะของสินค้าที่ถูกพิจารณาโดยพื้นที่ทางภูมิศาสตร์จากที่ซึ่งเครื่องหมายแหล่งกำเนิดมีที่มา และสถานที่ซึ่งเครื่องหมายแหล่งกำเนิดอ้างอิง

2. ในส่วนของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา จะเห็นได้ว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา มีขอบเขตในการให้ความคุ้มครองที่กว้างกว่าเครื่องหมายแหล่งกำเนิด เพราะว่าสินค้า (หรือบริการ) ที่จะได้รับการคุ้มครองตามความหมายของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา⁶ ไม่จำเป็นต้องมีเงื่อนไขต่าง ๆ ดังเช่น เครื่องหมายแหล่งกำเนิดจากที่ได้กล่าวมาแล้ว

เมื่อพิจารณาจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นำมาเปรียบเทียบกับเครื่องหมายแหล่งกำเนิด และสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาแล้วจะเห็นได้ว่า ในส่วนของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาจริง ๆ แล้วยังคือ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั่นเอง แต่สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่มีความหมายที่กว้างและรวมไปถึง การให้ชื่อ อันมีที่มาจากประเทศ แคว้น ท้องถิ่น หรือสถานที่ที่ถูกกำหนดด้วย⁶ ส่วนในคำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

---

⁶Robert Tinlot. Elements of Improved Protection for Geographical Indications at Multilateral Level According to the IWO, Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Santenay (France), November 9 and 10, 1989, p.48.

นั้น จะมีรายละเอียดในส่วนของสินค้าที่เชื่อมโยงกับแหล่งกำเนิด (พื้นที่ทางภูมิศาสตร์) ก่อนข้างมาก เช่น สินค้าที่มีมาดังกล่าวต้องมีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือมีลักษณะของสินค้าอันเป็นเงื่อนไขสำคัญของในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ แต่ดังที่ได้กล่าวมาแล้วที่สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาจะมีเพียงหลักเกณฑ์ว่าสินค้าหรือบริการนั้นมีกำเนิดมาจาก ประเทศ แคว้น หรือสถานที่ ที่หนึ่งใดโดยเฉพาะเท่านั้น ไม่กล่าวถึงสินค้าซึ่งต้องมีคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะของสินค้า ดังเช่นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อันแสดงให้เห็นว่า สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มานอกจากจะมีขอบเขตในการให้ความคุ้มครองที่กว้างกว่าเครื่องหมายแหล่งกำเนิดดังกล่าวแล้ว สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มายังมีขอบเขตในการให้ความคุ้มครองที่กว้างกว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อีกด้วย อีกทั้งในส่วนของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา ยังครอบคลุมไปถึงของเรื่องบริการ (service) อีกด้วย ในขณะที่ไม่มีการให้ความคุ้มครองในส่วนของการบริการในคำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่อย่างใด

เมื่อพิจารณาจากเครื่องหมายแหล่งกำเนิด เปรียบเทียบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว จะเห็นได้ว่า เครื่องหมายแหล่งกำเนิดมีคำนิยามใกล้เคียงกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากกว่าในส่วนของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา เพราะในกรณีของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาที่อาจจะเรียกได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาเท่านั้น ในแง่ที่ว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาเป็นการกล่าวถึงการ คุ้มครองในลักษณะนี้ไว้เพียงกว้าง ๆ มิได้ระบุนรายละเอียดอันเป็นเงื่อนไขของการคุ้มครองไว้ ดังเช่นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งหากพิจารณาจากคำนิยามของทั้งเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว การใช้ชื่อของสินค้าที่จะได้รับการคุ้มครองจากทั้งสองนั้น นอกจากจะต้องเป็นพื้นที่ดั้งเดิมโดยเฉพาะแล้ว ยังจะต้องประกอบไปด้วยลักษณะเฉพาะของสินค้าดังกล่าว เช่นในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สินค้าที่จะอยู่ในหลักเกณฑ์นี้จะต้องเป็นการแสดงถึงที่มา อันเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะของสินค้า หรือในส่วนของเครื่องหมายแหล่งกำเนิด ที่สินค้าดังกล่าวจะต้องมีคุณภาพ หรือคุณลักษณะเฉพาะ หรือในสาระสำคัญเป็น ผลสืบเนื่องมาจากสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของบริเวณดังกล่าว ทั้งยังต้องรวมถึงองค์ประกอบทางธรรมชาติหรือมนุษย์ หรือทั้งสองอย่าง ซึ่งหากย้อนกลับไปดูที่คำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทาง-ภูมิศาสตร์ดังกล่าว ที่แสดงให้เห็นว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อาจมีที่มาจากทั้งสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา โดยเฉพาะเครื่องหมายแหล่งกำเนิด และโดยที่บัญญัติกฎเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวนี้ ได้ให้ความสำคัญต่อสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะตัว ซึ่งมีการกำหนดเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองเพิ่มเติมจากการให้ความคุ้มครองที่ใช้การคุ้มครองแต่เพียงชื่อของพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น อันแสดงให้เห็นว่าแนวคิดของเครื่องหมายแหล่งกำเนิดมีอิทธิพลอย่างมากต่อการนำมาบัญญัติขึ้นเป็นหลักเกณฑ์ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ด้วยเหตุผลที่ทั้งสองให้ความสำคัญต่อการที่จะต้องมีเงื่อนไขที่กำหนดรายละเอียดของสินค้าให้มากยิ่งขึ้น เพื่อจำกัดหรือเป็นการ ตัดออกไปซึ่งสินค้าทั่ว ๆ ไปเพื่อให้การคุ้มครองสินค้าที่มีลักษณะเฉพาะจริง ๆ

2) สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (Indication of Origin) ซึ่งถือได้ว่าเป็นการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่ง ที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพียงแต่ว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดนี้ นับว่าเป็นคำนิยามที่มีการใช้ไม่เป็นที่แพร่หลาย ตลอดจนไม่มีการบัญญัติไว้ในอนุสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศ ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาเหมือนดังเช่นเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) หรือสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) แต่อย่างไรก็ตาม สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดได้มีการให้คำนิยามไว้ ดังนี้⁷

“สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด (Indication of Origin) เป็นชื่อทางภูมิศาสตร์ที่ใช้ในที่ตั้ง หรือการให้ชื่อของสิ่งของซึ่งมีที่มาจากใน ประเทศ แคว้น ท้องถิ่น หรือสถานที่ดั้งเดิม อันเป็นที่ตั้งของชื่อดังกล่าว”

พิจารณาจากคำนิยามดังกล่าวแล้ว คำว่า สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด เหมือนจะเป็นการผสมผสานกันระหว่างเครื่องหมายแหล่งกำเนิดกับสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา และประเทศที่มีบทบัญญัติในการให้ความคุ้มครองสิทธิในลักษณะเช่นนี้ โดยมากจะใช้คำว่า สิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด ในการอ้างถึงทั้งเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา และจากนิยามดังกล่าวของสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิด เมื่อเปรียบเทียบกับทั้งสองนี้จะมีส่วนคล้ายกับนิยามของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา มากกว่าเครื่องหมายแหล่งกำเนิด เพราะว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดนี้ไม่มีในส่วนของเงื่อนไขเพิ่มเติมจากการที่สินค้ามีที่มาจากในพื้นที่ยุติแต่อย่างใด กฎเกณฑ์ที่ใช้ในการให้ความคุ้มครองจึงค่อนข้างกว้าง เหมือนดังเช่นสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา ซึ่งเมื่อนำสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดมาเปรียบเทียบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ที่มีความเหมือนกันคล้ายกับเครื่องหมายแหล่งกำเนิด ก็สามารถวินิจฉัยได้ว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์สามารถใช้เป็นสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดได้ เพราะสินค้ามีที่มาจากพื้นที่ดั้งเดิมเหมือนกัน แต่ในส่วนของสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดนี้ไม่สามารถนำมาใช้เป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพราะว่าขาดเงื่อนไขที่นอกจากสินค้าจะมีที่มาจากพื้นที่ดั้งเดิมแล้ว ยังต้องเป็นเงื่อนไขที่สำคัญต่อ คุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะของสินค้าด้วย

ในส่วนของสิ่งบ่งชี้แหล่งกำเนิดนี้ เป็นปัญหาที่เกิดมาจากความพยายามที่ไม่ประสบความสำเร็จเท่าใดนักที่จะเปลี่ยนแปลงและทำให้เกิดความชัดเจนในการใช้ถ้อยคำ (terminology) อันมีผลมาจากความคลุมเคลือในการใช้คำดังกล่าวที่ยังคงมีอยู่และแม้ว่าจะมีการตีความโดยผู้มีหน้าที่บังคับให้เป็นไปตามอนุสัญญากรุงปารีสที่ใช้คำว่า “แหล่ง” (source) ให้มีความหมายถึง “Provenance” ซึ่งอาจเป็นการตีความที่ไม่ถูกต้องนัก เพราะเคยมีผู้วิจารณ์ได้ชี้แจงว่า Provenance ให้ความหมายในคำนิยามในแหล่งดั้งเดิมทางภูมิศาสตร์ (Geographical Origin) มากกว่าในกรณีของ “แหล่ง” (Source)

⁷Ibid., p.49.

และนอกจากนี้น่าที่จะมีการแยกให้เห็นถึงความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่าง “Indication” และ “Appellation”⁸

3) เครื่องหมายการค้า (Trade Mark) และเครื่องหมายบริการ (Service Mark) ในส่วนแรก จะมีการกล่าวถึง เครื่องหมายการค้า โดยจะเป็นการศึกษาจากพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ซึ่งได้นิยามความหมายของเครื่องหมายการค้า ไว้ดังนี้

“เครื่องหมายการค้า” หมายความว่า เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมาย หรือเกี่ยวข้องกับสินค้า เพื่อแสดงว่าสินค้าที่ใช้เครื่องหมายของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้นแตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น”⁹

เมื่อพิจารณาคำนิยามของเครื่องหมายการค้า ตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่า เครื่องหมายการค้าจะต้องเป็นเครื่องหมาย โดยพระราชบัญญัติ เครื่องหมายการค้านี้ ได้นิยามความหมายของเครื่องหมายไว้ว่า “เครื่องหมาย หมายความว่า ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพประดิษฐ์ ตรา ชื่อ คำ ตัวหนังสือ ตัวเลข ลายมือชื่อ หรือสิ่งเหล่านี้ อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างรวมกัน แต่ไม่ได้หมายความรวมถึงแบบผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายว่าด้วยสิทธิบัตร”¹⁰ และหากเปรียบเทียบระหว่างเครื่องหมายการค้ากับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วนั้น จะเห็นได้ว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ไม่มีในส่วนของความเป็นเครื่องหมาย แต่หากพิจารณาจากนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ว่า “สิ่งบ่งชี้ซึ่งแสดงที่มาของสินค้า” นั้น สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็สามารถถือได้ว่าเป็นเครื่องหมาย ตามมาตรา 4 วรรคแรก ดังกล่าว เพราะว่าการแสดงถึงที่มาของสินค้านี้ ก็คือชื่อของแหล่งที่มาทางภูมิศาสตร์นั่นเอง โดยที่ชื่อของแหล่งที่มาทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว ก็ถือว่าเป็น “ชื่อ” มีความสัมพันธ์กับ “เครื่องหมาย” ดังกล่าว เมื่อพิจารณาจากนิยามศัพท์ของเครื่องหมายการค้า ตามมาตรา 4 วรรค 2 ดังกล่าวแล้ว ชื่อของแหล่งที่มาทางภูมิศาสตร์ หรือสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็อาจจะเป็นเครื่องหมายการค้าด้วยเช่นกัน หากว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายที่สามารถใช้ หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับสินค้าซึ่งใช้เป็นการแสดงว่าสินค้า อันมีแหล่งกำเนิดในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของเจ้าของเครื่องหมายการค้า นั้น แตกต่างกับสินค้าที่ใช้เครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น เพียงแต่การใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในความหมาย

⁸Ibid., p.136.

⁹พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 4 วรรค 2

¹⁰พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 4 วรรคแรก

ของเครื่องหมายการค้านั้น ยังไม่เป็นที่ยอมรับกันในกลุ่มประเทศที่ใช้หลักเกณฑ์ในการคุ้มครอง สิทธิลักษณะดังกล่าวโดยเฉพาะประเทศที่การให้ความคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้โดยตรง ซึ่งรายละเอียดคงจะกล่าวในการศึกษาวิจัยบทต่อ ๆ ไป

หากพิจารณาต่อไปอีก ทั้งเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็มีความคล้ายคลึง กัน ในส่วนที่เป็นการแสดงให้ผู้บริโภคได้ทราบถึงคุณภาพของสินค้า โดยที่สินค้าประเภทใด ประเภทหนึ่ง ที่อาจมีผู้ผลิตออกมาเพื่อจำหน่ายหลายรายในสินค้าประเภทเดียวกัน แต่สินค้าดังกล่าวนี้ จะมีความแตกต่างกันในเครื่องหมายการค้าหรือชื่อของแหล่งทางภูมิศาสตร์ อันเป็นเครื่องหมายหรือชื่อของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ที่แสดงให้ผู้บริโภคทราบถึง คุณภาพ ตลอดจนความนิยม ของผู้บริโภคทั่วไปในเครื่องหมาย หรือชื่อดังกล่าว มีความแตกต่างจากสินค้าในประเภทเดียวกัน เพียงแต่การใช้ชื่อหรือเครื่องหมายที่แตกต่างกัน เช่น ในกรณีของเครื่องหมายการค้าที่ใช้กับสินค้า ประเภทเนื้อสัตว์ ซึ่งจะเห็นได้ว่ามีเนื้อสัตว์อยู่หลายประเภทที่ผลิตออกมาจำหน่าย เพียงแต่อาจมีความแตกต่างกันอย่างมากในสินค้าประเภทนี้ ทั้งทางด้านคุณภาพ ราคา สถานที่ผลิต ฯลฯ ของสินค้าประเภทนี้ ที่ผู้บริโภคต่างก็ทราบถึงความแตกต่างระหว่าง เนื้อสัตว์ที่มี Goodwill กับเนื้อสัตว์ที่มีคุณภาพต่ำ และไม่เป็นที่รู้จักหรือนิยมในหมู่ผู้บริโภค ส่วนในกรณีของการใช้ชื่อของสินค้าที่มีความเชื่อมโยงกับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ เช่นสินค้าประเภทสุรา ที่มีผู้ผลิตอยู่ในหลายประเทศ และหลายพื้นที่ แต่ในกลุ่มของผู้บริโภคสุราจะเป็นที่ทราบกันดีว่า สุราจากประเทศสก๊อตแลนด์ หรือที่เรียกกันว่า Scotch Whisky เป็นสุราที่มีคุณภาพดี และเป็นที่ยอมรับในกลุ่มของผู้บริโภคสุรา ดังกล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่าทั้งเครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่างก็มีส่วนคล้ายกันในลักษณะที่เป็นเครื่องหมาย หรือชื่อ อันทำให้ผู้บริโภคสามารถทราบถึงความแตกต่างระหว่างเครื่องหมาย หรือที่ใช้กับสินค้าทั่ว ๆ ไปที่อาจไม่มีการใช้เครื่องหมาย หรือชื่อ หรืออาจมีการใช้เครื่องหมาย หรือชื่อ แต่ยังไม่เป็นที่นิยมของกลุ่มผู้บริโภค

ส่วนความแตกต่างระหว่างเครื่องหมายการค้ากับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้

(1) ความเป็นสากลของการคุ้มครอง ซึ่งสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนว่า เครื่องหมายการค้าได้รับการยอมรับว่าเป็นกฎเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองในเกือบทุกประเทศทั่วโลก¹¹ ด้วยเหตุที่เครื่องหมายการค้าจะครอบคลุมไปกับสินค้าที่หลากหลายประเภท และในแต่ละประเทศต่างก็มีการผลิตสินค้าต่าง ๆ ขึ้นมา โดยใช้สัญลักษณ์ หรือ คำ ฯลฯ อันแสดงถึงเครื่องหมายการค้าเฉพาะของแต่ละประเภทของสินค้า และก็เป็นที่ยอมรับถึงความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการกฎหมายในการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายการค้า ในฐานะที่เป็นทรัพย์สินทางปัญญาประเภทหนึ่งด้วยเหตุที่เครื่องหมายการค้ามักจะมีคุณสมบัติคล้ายกับสินค้าแทบจะทุกประเภทที่วางจำหน่ายอยู่ในตลาดการค้า ในขณะที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถูกยอมรับเพียงในจำนวนประเทศที่ค่อนข้างจำกัด¹² ที่ว่าจำกัดนี้เป็นเพราะประเทศที่มีกฎหมายใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยมากมักจะเป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ด้วยเหตุที่ประเทศดังกล่าวนี้มีแหล่งกำเนิดสินค้าที่มีชื่อเสียงจำนวนมาก ซึ่งได้ผลิตสินค้าอันเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่ผู้บริโภคออกจำหน่ายทั่วโลก แต่อย่างไรก็ตามจำนวนประเทศที่ได้ยอมรับกฎหมายในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ได้มีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นด้วยเหตุที่อาจเริ่มเห็นความสำคัญของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ หรือต้องมีส่วนเกี่ยวเนื่องกับข้อผูกพันตามอนุสัญญาระหว่างประเทศ ทำให้ต้องรับมาซึ่งกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้

(2) สืบเนื่องมาจากความแตกต่างของเครื่องหมายการค้ากับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในข้อ (1) ที่ว่า “เครื่องหมายการค้าจะครอบคลุมสินค้าที่หลากหลายประเภท” ซึ่งทำให้เครื่องหมายการค้าสามารถจดทะเบียนได้กับสินค้าทุกประเภทไม่จำกัดว่าสินค้าที่จะได้รับการจดทะเบียนจะต้องมีคุณลักษณะพิเศษเหมือนกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ถูกจำกัดแต่เพียงสินค้าเฉพาะสิ่งอันสามารถอยู่ในเงื่อนไขของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เช่น สินค้าประเภทหนึ่งที่ไม่อยู่ในหลักเกณฑ์ที่จะได้รับการคุ้มครองของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ก็จะได้รับจดทะเบียนตามหลักเกณฑ์ของเครื่องหมายการค้าได้ ซึ่งเมื่อพิจารณาจากลักษณะของเครื่องหมายการค้าแล้ว เครื่องหมายการค้าไม่จำเป็นต้องแสดงให้เห็นถึงความสำคัญของคุณภาพสินค้า และความมีชื่อเสียงโดยที่เครื่องหมายการค้าอาจ

¹¹ Florent Gevers, Geographical Name Used as Trade Marks, Symposium on the International Protection of Geographical Indications, Santenay (France), 9 and 10 November 1989, p.114.

¹² Ibid., p.115.

เป็นเครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าชนิดใดก็ได้ ซึ่งเครื่องหมายการค้านั้นเอง จะเป็นการบอกให้ทราบถึงคุณภาพของเครื่องหมายการค้า แม้ว่าเครื่องหมายการค้าที่ไม่มีชื่อเสียงก็อาจใช้เป็นเครื่องหมายการค้าได้ ไม่เหมือนกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่สินค้าจะใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้นั้นจะเป็นการเน้นในส่วนของคุณภาพ คุณลักษณะ และชื่อเสียงของสินค้าเป็นสาระสำคัญ

(3) ที่มาของสิทธิของทั้งสอง ในเรื่องเครื่องหมายการค้าจะได้มาโดยการสร้างสรรค์ขึ้นโดยความคิด และสติปัญญาของมนุษย์โดยตรง ไม่มีส่วนขององค์ประกอบทางด้านกายภาพเหมือนเช่นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งอาจมีที่มาจากองค์ประกอบทางธรรมชาติ (ด้านกายภาพ) หรือมนุษย์ดังกล่าวมาแล้ว โดยที่เครื่องหมายการค้านี้สามารถถูกประดิษฐ์ขึ้นและใช้เพื่อวัตถุประสงค์ของผู้ใดหรือสถานที่ใดก็ตามที่ประสงค์ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ของเครื่องหมายการค้า

(4) ผู้ที่มีสิทธิใช้เครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยที่เครื่องหมายการค้า นั้นจะจำกัดเพียงเจ้าของเครื่องหมายการค้าที่ได้จดทะเบียนไว้จึงสามารถใช้เครื่องหมายดังกล่าวได้เป็นการตัดสิทธิของผู้อื่นที่จะใช้เครื่องหมายการค้าคำที่มีความเหมือนหรือคล้ายกัน ในขณะที่ผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ อาจมีจำนวนมากภายในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง ซึ่งถือว่าเป็นสิทธิที่เปิดกว้างมากสำหรับผู้ผลิตในชุมชน ที่ได้ผลิตสินค้าอันมีเงื่อนไขสอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของแต่ละพื้นที่ โดยที่ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดเป็นเจ้าของหรือมีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่เพียงผู้เดียวที่ได้จดทะเบียนแล้ว อีกทั้งพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้านี้ ยังกำหนดให้เจ้าของเครื่องหมายการค้าสามารถทำสัญญาอนุญาตให้บุคคลอื่นใช้สิทธิ (License) ในเครื่องหมายการค้าของตนได้¹³ ส่วนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ด้วยความที่ไม่มีผู้ใดเป็นเจ้าของสิทธิอย่างแท้จริง จึงไม่อาจมีการอนุญาตให้ใช้สิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ซึ่งสาระสำคัญของการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะอยู่ที่บุคคลกลุ่มบุคคลหรือหน่วยผลิตอันได้ผลิตสินค้าที่เข้าเงื่อนไขที่จะใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนได้ผลิตขึ้นในพื้นที่ดั้งเดิม อันเป็นการตัดสิทธิของบุคคลภายนอกที่มีได้อยู่ในพื้นที่ดั้งเดิมอยู่ไป จึงไม่มีผลต่อผู้รับอนุญาตให้ใช้สิทธิ (หากมีการอนุญาตให้ใช้สิทธิได้) ที่อยู่นอกพื้นที่ดั้งเดิม ดังกล่าวที่จะใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์นี้แต่อย่างใด

13

พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 68.

(5) ความแตกต่างอีกประการหนึ่งระหว่างเครื่องหมายการค้ากับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในเรื่องของการที่เครื่องหมายการค้ากลายเป็นสิ่งที่ใช้สามัญในทางการค้า ดังที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าว่า “ผู้มีส่วนได้เสียหรือนายทะเบียนอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ หากแสดงได้ว่าในขณะที่ร้องขอนั้น เครื่องหมายการค้านั้นได้กลายเป็นสิ่งที่ใช้กันสามัญในการค้าขายสำหรับสินค้าบางอย่างหรือบางจำพวกจนกระทั่งในวงการค้าหรือสายตาของสาธารณชน เครื่องหมายการค้านั้นได้สูญเสียความหมายของการเป็นเครื่องหมายการค้าไปแล้ว”¹⁴ หรืออาจเรียกได้ว่า การสูญเสียลักษณะบ่งเฉพาะ (loss of distinctiveness) ของเครื่องหมายการค้าอันเป็นเหตุให้ผู้มีส่วนได้เสีย หรือนายทะเบียนอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้าได้ เนื่องจากเครื่องหมายการค้าดังกล่าวนี้กลายเป็นชื่อสามัญในทางการค้า ที่ทำให้ผู้บริโภคเข้าใจเครื่องหมายการค้าในในฐานะที่เป็นชื่อหรือชนิดของสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น ตัวอย่างเครื่องหมายการค้าที่คนทั่วไปนิยมเรียกเป็นชนิดของสินค้าในปัจจุบันก็เช่น เครื่องหมายการค้าของเครื่องถ่ายเอกสาร ครีมหีมผสมเครื่องดื่ม เครื่องเย็บกระดาษ เป็นต้น ในที่สุดเครื่องหมายการค้านี้จะหมดบทบาทในการแยกความแตกต่างของสินค้าชนิดเดียวกันที่มาจากแหล่งต่างกัน¹⁵ เปรียบเทียบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ครั้งหนึ่งได้รับการยอมรับว่าไม่สามารถกลายเป็นชื่อสามัญ (generic name) ได้ดังเช่นอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องกับชื่อทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนกฎหมายภายในของบางประเทศ เช่น ประเทศฝรั่งเศส ซึ่งมีกฎหมายคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ อีกทั้งมีหลักเกณฑ์ที่ป้องกันการกลายเป็นชื่อสามัญของชื่อทางภูมิศาสตร์อย่างเข้มงวดกับประเทศที่มีแนวคิดที่ยอมรับว่าสามารถใช้เครื่องหมายทางภูมิศาสตร์ที่กลายเป็นชื่อสามัญ (โดยอาศัยการวินิจฉัยถึงการกลายเป็นชื่อสามัญของสินค้าในประเทศของตน) ในสินค้าที่แม้ว่าจะเป็นสินค้าจากต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศที่มีแนวคิดที่ไม่ยอมรับถึงการกลายเป็นชื่อสามัญดังเช่นฝรั่งเศส เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันยังเป็นปัญหาในทางปฏิบัติของบรรดาประเทศที่เป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (WTO) ในส่วนของข้อตกลง TRIPs (ในการคุ้มครอง Geographical Indications) ซึ่งจะต้องมีการพิจารณาในส่วนของการที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กลายเป็นชื่อสามัญในโอกาสต่อไป

¹⁴พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 66

¹⁵รัชชัช สุภผลศิริ, คำอธิบายกฎหมายเครื่องหมายการค้า, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2536), หน้า 44.

อนึ่งภายใต้ข้อตกลง TRIPs ก็ได้มีการกล่าวถึงเครื่องหมายการค้าไว้ในส่วนที่ 2 มาตรา 15 ที่กำหนดหลักเกณฑ์ในเรื่องเครื่องหมายว่า “เครื่องหมายที่จะได้รับการจดทะเบียนต้องเป็น เครื่องหมายหรือการรวมกันของเครื่องหมาย ที่รวมถึง ชื่อบุคคล ตัวหนังสือ ตัวเลข ภาพวัตถุ และการรวมกันของสิ่งต่าง ๆ ด้วย สมาชิกควรรับจดทะเบียนได้ โดยขึ้นอยู่กับว่า เครื่องหมายที่จะจดทะเบียนนั้น มีลักษณะบ่งเฉพาะ” ซึ่งหากพิจารณาเปรียบเทียบกับนิยามคำว่า เครื่องหมายในพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าฯ ที่ได้ศึกษามาแล้ว จะเห็นได้ว่าลักษณะโดยทั่วไปของเครื่องหมายที่จะได้รับการจดทะเบียนเป็นเครื่องหมายการค้า ตามข้อตกลง TRIPs มีส่วนที่คล้ายกับเครื่องหมายตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าของไทยเป็นอย่างมาก เพียงแต่เครื่องหมายตามข้อตกลง TRIPs จะกล่าวถึงการรวมกันของสิ่งต่าง ๆ ไว้ด้วย

ในการพิจารณาถึงความเกี่ยวข้องระหว่างเครื่องหมายการค้าตามข้อตกลง TRIPs กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ก็อาจเป็นไปตามการพิจารณาระหว่างพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้าฯ กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เครื่องหมายการค้ามีความสัมพันธ์กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่บ้าง ในแง่ที่ว่าเป็นการพิสูจน์ให้เห็นถึงคุณภาพของสินค้า ที่ใช้เครื่องหมายการค้าหรือใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น ซึ่งในส่วนของการใช้เครื่องหมายการค้าเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น ก็อาจมีการใช้ในประเทศที่ไม่ได้มีกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์โดยตรง (จะได้มีการศึกษาถึงในส่วนต่อไป) ทั้งนี้หากพิจารณาจากบทบัญญัติของ ข้อตกลง TRIPs ในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว จะพบว่ามีกรกล่าวถึงเครื่องหมายการค้าด้วย ตัวอย่างเช่น “สมาชิกจะต้องปฏิเสธ หรือเพิกถอนการจดทะเบียนเครื่องหมายการค้า ซึ่งมีหรือประกอบด้วยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เกี่ยวกับสินค้าที่มีได้มีแหล่งกำเนิดในดินแดนตามที่ระบุไว้ หากการใช้สิ่งบ่งชี้ดังกล่าวในเครื่องหมายการค้านี้ ในประเทศสมาชิกเป็นไปในลักษณะที่ทำให้ สาธารณชนสับสน หลงผิดเกี่ยวกับสถานที่อันแท้จริงของแหล่งกำเนิด” นั้น จะเห็นได้ว่า ข้อตกลง TRIPs มิได้ห้ามจดทะเบียนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นเครื่องหมายการค้า เพียงแต่ห้ามการใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ประกอบกับเครื่องหมายการค้าที่ทำให้เกิดความสับสนหลงผิดดังกล่าว เท่านั้น ดังนั้น เครื่องหมายการค้าก็อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์อยู่บ้าง ส่วนเนื้อหาที่จะพิจารณาถึงการใช้เครื่องหมายการค้าว่ามีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพียงใดนั้น ก็จะได้มีการศึกษาในส่วนต่อไป

ในส่วน of เครื่องหมายบริการ (service mark) นั้น พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ได้นิยามความหมายของเครื่องหมายบริการไว้ว่า “เครื่องหมายบริการ หมายความว่า เครื่องหมายที่ใช้หรือจะใช้เป็นที่หมายหรือเกี่ยวข้องกับบริการเพื่อแสดงว่าบริการที่ใช้เครื่องหมาย

ของเจ้าของเครื่องหมายบริการนั้น แตกต่างกับบริการที่ใช้เครื่องหมายบริการของบุคคลอื่น”¹⁶

พิจารณาจากคำนิยามของเครื่องหมายบริการตามพระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า ดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่า สารสำคัญทั้งหมดของเครื่องหมายบริการนี้ เหมือนกับคำนิยามของเครื่องหมายการค้าเพียงแต่ในคำนิยามเรื่องเครื่องหมายการค้าซึ่งเป็นเครื่องหมายที่ใช้กับสินค้าหรือการค้าสินค้า (trade in goods) ส่วนเครื่องหมายบริการตามคำนิยามดังกล่าวนี้เป็นการใช้กับบริการหรือการค้าบริการ (trade in services) ซึ่งในปัจจุบันนี้การค้าบริการได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในตลาดการค้าโลก ดังจะเห็นได้ว่าภายใต้องค์การการค้าโลก (WTO) ก็มีข้อตกลงในส่วนของการค้าบริการ (trade in services) ด้วยเช่นกัน

ความเกี่ยวพันระหว่างเครื่องหมายบริการกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น เมื่อพิจารณาจากคำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ จะเห็นได้ว่ามิได้มีการกล่าวถึงในส่วนของการบริการแต่อย่างใด มีแต่เรื่องของสินค้าเท่านั้น ในเรื่องของการบริการ หรือ เครื่องหมายบริการจึงไม่น่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกันกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เท่าใดนัก แต่หากพิจารณาจากคำนิยามของความตกลงระหว่างประเทศในการให้ความคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ ก็มีความตกลงที่ได้กล่าวถึงเครื่องหมายบริการที่ได้รับการคุ้มครองและสามารถใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ได้เช่น ความตกลงแมดริด (Madrid Agreement) ว่าด้วยการคุ้มครองเครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ของสินค้าและบริการ ดังนั้นหากพิจารณาจากคำนิยามกับสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาแล้ว เครื่องหมายบริการก็น่าจะเป็นส่วนหนึ่งของสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาได้เช่นกัน แต่ทั้งนี้ก็ต้องพิจารณาต่อไปถึงความเกี่ยวพัน ตลอดจนการนำสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาไปใช้เป็นส่วนหนึ่งของการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อไป

4. เครื่องหมายรับรอง (Certification Mark) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ได้นิยามความหมายของเครื่องหมายรับรองไว้ว่า

“เครื่องหมายรับรอง หมายความว่า เครื่องหมายที่เจ้าของเครื่องหมายรับรองใช้ หรือจะใช้เป็นที่หมาย หรือเกี่ยวข้องกับสินค้าหรือบริการของบุคคลอื่น เพื่อเป็นการรับรองเกี่ยวกับแหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณสมบัติอื่นใดของสินค้านั้น หรือเพื่อรับรองเกี่ยวกับสภาพ คุณภาพ ชนิด หรือคุณลักษณะอื่นใดของบริการนั้น”¹⁷

¹⁶ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 4 วรรค 3.

¹⁷ พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 4 วรรค 4.

พิจารณาจากค่านิยมของเครื่องหมายรับรองดังกล่าวแล้ว เครื่องหมายรับรองเป็นการ รับรองโดยเจ้าของเครื่องหมายรับรอง ซึ่งอาจจะเป็นของบุคคล กลุ่มบุคคล หน่วยงานหรือองค์กรใด องค์กรหนึ่งที่ได้วางกฎเกณฑ์เพื่อกำหนดมาตรฐานของสินค้า หรือบริการไว้รับรองคุณลักษณะต่าง ๆ ของสินค้าว่า สินค้าดังกล่าวมีคุณลักษณะในขั้นดีและเป็นไปตามมาตรฐานที่เจ้าของเครื่องหมายรับรองได้วางกฎเกณฑ์ไว้ดังกล่าว โดยที่หน่วยผลิตสินค้า หรือเจ้าของกิจการที่ขายสินค้าหรือให้บริการนั้นไม่สามารถรับรองสินค้าหรือบริการของตนเองได้ จะต้องให้หน่วยงานหรือองค์กรดังกล่าวเป็นผู้ให้การรับรอง เพราะว่าเครื่องหมายรับรองดังกล่าวนี้ หากได้มีการใช้และได้ปรากฏต่อสาธารณชน จะมีผลต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชนที่มีสินค้า หรือบริการได้ เช่น ผู้บริโภคประสงค์จะเลือกซื้อน้ำดื่มบรรจุขวดพลาสติกชนิดหนึ่ง ซึ่งหากน้ำดื่มบรรจุขวดดังกล่าวมีเครื่องหมายรับรองก็ย่อมเป็นข้อมูลต่อผู้บริโภคมั่นใจในมาตรฐานของสินค้าดังกล่าวได้ แต่อาจมีประเด็นที่น่าพิจารณาก็คือ องค์กร หรือหน่วยงานที่เป็นเจ้าของเครื่องหมายรับรองนี้ จะเป็นผู้ใดหรือกลุ่มใดที่จะให้การรับรองได้ ตลอดจนมีศักยภาพเพียงพอที่จะเชื่อถือได้ประการใดว่า สามารถให้การรับรองถึงคุณลักษณะของสินค้าหรือบริการได้ จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องมียุทธศาสตร์การตรวจสอบอย่างเข้มงวดแก่ผู้ที่จะเป็นเจ้าของเครื่องหมายรับรอง

หากพิจารณาถึงการมีลักษณะร่วมกันของเครื่องหมายรับรอง เครื่องหมายการค้าและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วผู้เขียนมีความเห็นโดยเบื้องต้นว่า เครื่องหมายรับรองเป็นการกล่าวถึง การรับรองคุณลักษณะที่ดีของสินค้าเช่น รับรองเกี่ยวกับคุณภาพของสินค้าเป็นต้น ส่วน เครื่องหมายการค้าจะเป็นการใช้เครื่องหมายที่แสดงถึงลักษณะของสินค้า ว่ามีความแตกต่างกับเครื่องหมายการค้าของบุคคลอื่น โดยการใช้เครื่องหมายการค้าที่มีลักษณะเฉพาะของสินค้านี้ อาจแสดงถึงคุณภาพที่ดีของสินค้าได้ และในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ก็เช่นกัน ที่เป็นการแสดงถึงแหล่งที่มาของสินค้าว่ามีคุณลักษณะหรือคุณภาพที่ดี ในความแตกต่างของสิทธิทั้งสามลักษณะนี้ ผู้เขียนมีความเห็นว่าเจ้าของเครื่องหมายรับรอง ซึ่งไม่มีหรืออาจไม่มีผลประโยชน์โดยตรงต่อสินค้าที่ตนรับรอง เปรียบเทียบกับเครื่องหมายการค้าที่เจ้าของเครื่องหมายการค้าสามารถใช้ประโยชน์จากเครื่องหมายการค้าของตนได้อย่างกว้าง ตัวอย่างเช่น นอกจากจะใช้เครื่องหมายการค้ากับสินค้าที่ตนผลิตแล้ว ก็สามารถอนุญาตให้ใช้สิทธิในเครื่องหมายการค้าของตนแก่บุคคลอื่น และในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ที่เจ้าของหรือผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์กับสินค้าที่ผลิตได้ โดยตรง แต่อาจมีข้อจำกัดทางด้านการใช้สิทธิ ที่ไม่น่าจะอนุญาตให้บุคคลอื่นที่มีได้อยู่ในชุมชนพื้นที่ใช้สิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ทั้งนี้ จำนวนของเจ้าของหรือผู้มีสิทธิใช้สิ่งบ่งชี้ทาง-ภูมิศาสตร์ที่เป็นผู้ผลิตสินค้าในชุมชนซึ่งอาจมีเป็นจำนวนมากได้

ทั้งนี้หากพิจารณาถึงความสัมพันธ์ระหว่างเครื่องหมายรับรองกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ต่อไปแล้ว ในการให้การรับรองเกี่ยวกับ แหล่งกำเนิด ส่วนประกอบ วิธีการผลิต คุณภาพ หรือคุณลักษณะอื่นใดของสินค้านั้น อาจมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งต่อสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เพราะว่าเป็นกรณีสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นั้น สินค้าที่อยู่ในเงื่อนไขที่จะเป็นสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ นอกจากจะต้องมีพื้นที่ดั้งเดิมแล้ว ยังต้องแสดงที่มาอันเป็นเงื่อนไขต่อคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะของสินค้าดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งเงื่อนไขดังกล่าวนี้ รวมถึงพื้นที่ดั้งเดิม เมื่อพิจารณาจากรายละเอียดของการให้การรับรองในลักษณะของเครื่องหมายรับรองแล้ว เจ้าของเครื่องหมายรับรองก็สามารถให้การรับรองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ในเงื่อนไขดังกล่าวได้ เช่นให้การรับรองเกี่ยวกับพื้นที่ดั้งเดิม คุณภาพ ชื่อเสียง หรือ ลักษณะของสินค้าที่เป็นเงื่อนไขของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งในส่วนของการใช้เครื่องหมายรับรอง เพื่อให้การรับรองแก่ชื่อทางภูมิศาสตร์นี้ ก็มีบางประเทศที่ถือว่าชื่อทางภูมิศาสตร์สามารถได้รับการรับรองว่าเป็นเครื่องหมายบริการได้ ดังจะได้ศึกษากันในรายละเอียดในบทต่อไป

5) เครื่องหมายร่วม (Collective Mark) พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 ได้นิยามความหมายของเครื่องหมายร่วมไว้ดังนี้

“เครื่องหมายร่วม หมายความว่า เครื่องหมายการค้า หรือเครื่องหมายบริการที่ใช้หรือจะใช้โดยบริษัทหรือวิสาหกิจ ในกลุ่มเดียวกันหรือโดยสมาชิกของสมาคม สหกรณ์ สหภาพ สหพันธ์ กลุ่มบุคคล หรือองค์กรอื่นใดของรัฐหรือเอกชน”¹⁸

เครื่องหมายร่วม อาจจะมีลักษณะใกล้เคียงกับเครื่องหมายรับรองอยู่บ้างในแง่ที่ทำหน้าที่เสมือนการยอมรับต่อสาธารณชนถึงความสัมพันธ์ทางโครงสร้างขององค์กร (เช่น บริษัทในเครือ) หรือทางด้านสมาชิกภาพระหว่างเจ้าของเครื่องหมายกับองค์กรที่ใช้เครื่องหมายร่วมนั้น แต่โดยหลักแล้ว เครื่องหมายร่วมมุ่งเน้นถึงความเป็นสมาชิกในกลุ่มเดียวกัน¹⁹

เมื่อพิจารณาจากนิยามของเครื่องหมายร่วม เปรียบเทียบกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้วสินค้าที่มีชื่อตามแหล่งกำเนิดสินค้า โดยที่แหล่งกำเนิดสินค้านี้ดังกล่าว อาจจะเป็นชุมชน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด หรือประเทศใดประเทศหนึ่ง ที่อาจรวมตัวเป็นกลุ่มของสมาชิกในสมาคม สหกรณ์ สหภาพ ฯลฯ ตามนิยามของการใช้เครื่องหมายของกลุ่มดังกล่าวเป็นเครื่องหมายร่วมได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นชุมชนที่มีพื้นที่ไม่กว้างมากจนเกินไป และบุคคลในพื้นที่สามารถรวม

¹⁸พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ.2534 มาตรา 4 วรรค 5.

¹⁹อ้างแล้ว., หน้า 167.

ตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มพื้นที่ได้ กับมีศักยภาพในการผลิตสินค้าของบุคคลภายในพื้นที่ดังกล่าวสูง ก็ สามารถที่จะกำหนดหรือใช้เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายบริการอันเป็นการชี้ให้เห็นว่าสินค้า หรือบริการดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับกลุ่มพื้นที่ ซึ่งอาจเป็นชุมชนหรือหมู่บ้าน ฯลฯ ดังกล่าวมา แล้ว ดังนั้นตามหลักเกณฑ์ของเครื่องหมายร่วมนี้ก็อาจมีความเกี่ยวข้องกับพื้นที่ดั้งเดิม ที่สินค้ามีที่ มาตามนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้ ซึ่ง โดยลักษณะของกลุ่มสมาชิกภายในพื้นที่ที่จะใช้เครื่อง หมายร่วมกันตามนิยามของเครื่องหมายร่วมก็คือ แหล่งกำเนิดในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของ สินค้าใน สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ นั่นเอง เพียงแต่ในส่วนของเงื่อนไขอันเป็นเรื่องของคุณภาพ ชื่อเสียงหรือ ลักษณะของสินค้านั้น กลุ่มสมาชิกภายในพื้นที่ที่ใช้เครื่องหมายร่วม อาจต้องสร้างคุณภาพชื่อ เสียง ฯลฯ ของสินค้าภายในกลุ่มพื้นที่ของตัวเอง เพื่อให้เข้าตามเงื่อนไขของสิ่งบ่งชี้-ทาง ภูมิศาสตร์

6) ชื่อแหล่งกำเนิด (Designations of Origin) และ Geographical Indications ตามกฎเกณฑ์ ของสหภาพยุโรป ซึ่งคำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามหัวข้อนี้ เป็นการใช้คำที่เหมือนกับสิ่งบ่งชี้- ทางภูมิศาสตร์ตาม TRIPs เพียงแต่ Geographical Indications ตามหัวข้ออยู่ภายใต้กฎหมาย กลุ่ม ครอบ Geographical Indications และชื่อแหล่งกำเนิดสำหรับสินค้าเกษตร และอาหารของสห ภาพยุโรป²⁰

การที่กฎหมายของสหภาพยุโรปได้วางหลักเกณฑ์ในการให้ความคุ้มครองชื่อแหล่งกำเนิด และ Geographical Indications ดังกล่าวนี้อีกเพื่อเป็นกฎเกณฑ์ให้สมาชิกในกลุ่มสหภาพยุโรปได้นำ ไปใช้ในแนวทางเดียวกัน ทั้งยังเป็นการส่งเสริมสินค้าที่มีลักษณะที่แน่นอนโดยเฉพาะ (Certain Characteristic) อันจะเอื้อต่อผลประโยชน์ของเศรษฐกิจในชุมชน ตลอดจนเป็นการสงวนไว้ซึ่ง ความมีชื่อเสียงของพื้นที่ในชุมชนนั้น ๆ ในส่วนของคำนิยามนั้นกฎหมายดังกล่าวได้นิยามความ หมายของ Geographical Indications และชื่อแหล่งกำเนิดไว้ดังนี้

“Geographical Indications หมายถึง ชื่อแคว้น สถานที่พิเศษ หรือในกรณีพิเศษ ประเทศที่ ใช้ในการบรรยายถึงสินค้าเกษตรหรืออาหาร

- ความดั้งเดิมในแคว้นนั้น ๆ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเฉพาะ หรือประเทศ และ

²⁰

COUNCIL REGULATION (EEC) No.2081/92, of 14 July 1992, on the protection of geographical indications and designations of origin for agricultural products and foodstuffs.

- ชื่อ กระบวนการของคุณภาพโดยเฉพาะ ชื่อเสียงหรือคุณลักษณะอื่นต่อพื้นที่ดั้งเดิม และผลผลิต และ/หรือกระบวนการ และ/หรือการเตรียมของการแทนที่ในการให้คำนิยามในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์”

“ชื่อแหล่งกำเนิด (Designations of Origin) หมายถึง ชื่อแคว้น สถานที่พิเศษ หรือในกรณีพิเศษ ประเทศที่ใช้ในการบรรยายถึงสินค้าเกษตรหรืออาหาร

- ความดั้งเดิมในแคว้นนั้น ๆ สถานที่ใดสถานที่หนึ่งโดยเฉพาะ หรือประเทศ และ

- คุณภาพหรือลักษณะของความสำคัญ หรือความเฉพาะตัว อันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะ พร้อมกับความเกี่ยวเนื่องของธรรมชาติ และองค์ประกอบของมนุษย์และการผลิต กระบวนการและการเตรียม ซึ่งถูกแทนที่ในการให้คำนิยามของพื้นที่ทางภูมิศาสตร์”

เมื่อพิจารณาจากนิยามของ Geographical Indications และชื่อแหล่งกำเนิด (Designations of Origin) ตามกฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรปดังกล่าวนี้แล้ว จะเห็นได้ว่ามีส่วนเหมือนกันในส่วนของที่ตั้ง ซึ่งเป็นการบรรยายถึงสินค้า ตลอดจนความดั้งเดิมในที่ตั้งดังกล่าว แต่จะมีความแตกต่างในการใช้คำที่ว่า Geographical Indications ที่ระบุถึงชื่อ ชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่น ๆ ต่อพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ในขณะที่ชื่อแหล่งกำเนิดจะระบุถึงคุณพลาลักษณะความสำคัญ หรือความเฉพาะตัว อันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะพร้อมกันกับความเกี่ยวเนื่องจากธรรมชาติ และองค์ประกอบของมนุษย์และการผลิต ซึ่งทั้ง Geographical Indications และชื่อแหล่งกำเนิดนี้ ต่างก็มีในส่วนของการเพิ่มเติมนอกจากนอกเหนือจากความดั้งเดิมในพื้นที่

ในการแบ่งแยก Geographical Indications และชื่อแหล่งกำเนิดดังกล่าวนี้ ชื่อแหล่งกำเนิดจะเป็นการเชื่อมโยงต่อสินค้าโดยตรงในเขตพื้นที่ และชื่อแหล่งกำเนิดไม่อนุญาตให้ผู้ใช้สำหรับสินค้าที่มีได้บรรจุในแคว้นนั้น ทั้งเป็นการเชื่อมโยงต่อกฎเกณฑ์ของสินค้าที่มีแน่นอน ชัดเจน ส่วน Geographical Indications อนุญาตให้ใช้สินค้าที่มีความดั้งเดิมได้ แต่ต้องอยู่บนเงื่อนไขที่ว่า ลักษณะของสินค้าที่ส่งจำหน่ายออกไปต้องเนื่องมาจากกระบวนการผลิตสินค้าในแคว้นนั้น ๆ ตลอดจนสินค้านี้ต้องมี Know How ที่ได้รับความสนใจอีกด้วย ที่ถือเป็นการ กล่าวถึงองค์ประกอบอันสำคัญต่อความมีชื่อเสียงของสินค้าอันเป็นที่รู้จักกันทั่วไป

จากคำนิยามของทั้งสองดังกล่าวนี้ เทียบเคียงกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามข้อตกลง TRIPs จะมีส่วนที่คล้ายกันอย่างมากในคำนิยามทั้งสองนี้ ซึ่งต่างก็เป็นการแสดงถึงพื้นที่ที่เป็น หรือเป็นการบรรยายถึงสินค้า (แต่ตามคำนิยามของ Geographical Indications และชื่อแหล่งกำเนิดตาม

กฎเกณฑ์ของสหภาพยุโรป จะใช้คำว่าสินค้าเกษตรหรืออาหาร อันเป็นการจำกัดประเภทของสินค้าลงไป) ในเรื่องความแตกต่างระหว่าง Geographical Indications ตามหลักเกณฑ์ของสหภาพยุโรป กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs โดยที่ Geographical Indications เป็นการกล่าวถึงสินค้าที่มีความดั้งเดิมในพื้นที่ ส่วนสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตามข้อตกลง TRIPs จะไม่กล่าวถึงความดั้งเดิมของพื้นที่เท่าใดนัก เพียงแต่กำหนดว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เป็นการแสดงถึงที่มาของสินค้าเท่านั้น ไม่เน้นถึงความดั้งเดิมแต่อย่างใด

ส่วนความคล้ายกันระหว่าง Geographical Indications กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม ข้อตกลง TRIPs แล้วทั้งสองต่างก็มีเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองนอกเหนือจากด้านพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ Geographical Indications มีเงื่อนไขที่ว่าสินค้าต้องมีชื่อเสียง หรือคุณลักษณะอื่นของสินค้า ซึ่งสามารถเทียบเคียงได้กับคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะของสินค้าของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม TRIPs

หากพิจารณาเทียบเคียงในส่วนของชื่อแหล่งกำเนิด (Designations of Origin) ดังกล่าวกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม TRIPs แล้ว ในเรื่องของที่ตั้งซึ่งเป็นการบรรยายถึงสินค้า ตลอดจนความดั้งเดิมในที่ตั้งดังกล่าวของชื่อแหล่งกำเนิดที่เหมือนกับ Geographical Indications ดังกล่าวมา ซึ่งการพิจารณาเปรียบเทียบในส่วนของความดั้งเดิมในที่ตั้งระหว่างที่แหล่งกำเนิดกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตาม TRIPs จึงเหมือนกับการเปรียบเทียบระหว่าง Geographical Indications กับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในการพิจารณาของส่วนนี้ ผู้เขียนจึงไม่กล่าวถึงอีก และเมื่อพิจารณาเรื่องเงื่อนไขของการให้ความคุ้มครองระหว่างชื่อแหล่งกำเนิดกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้แล้ว ชื่อแหล่งกำเนิดจะกำหนดรายละเอียดของเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองที่มากกว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยที่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะกล่าวกว้าง ๆ เพียงคุณภาพ ชื่อเสียง หรือลักษณะของสินค้า แต่ชื่อแหล่งกำเนิดจะทำการแสดงให้เห็นรายละเอียดของเงื่อนไขที่ว่า นอกจากสินค้าจะมีคุณภาพ ลักษณะความสำคัญ หรือความเฉพาะตัวอันเนื่องมาจากสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์โดยเฉพาะแล้วยังต้องมีในส่วนของความเกี่ยวเนื่องของธรรมชาติ และองค์ประกอบของมนุษย์อีกด้วย

จากการศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองที่เกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แล้ว พบว่าเครื่องหมายแหล่งกำเนิดมีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มากที่สุด โดยที่ทั้งเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ต่างก็มีเงื่อนไขในการให้ความคุ้มครองที่นอกจากสินค้าจะมีที่มาจากพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ดั้งเดิมแล้วยังจะต้องมีเงื่อนไขเพิ่มเติมขึ้นมาเช่น สินค้าดังกล่าวต้องมีคุณภาพ คุณลักษณะเฉพาะ หรือมีชื่อเสียง เป็นต้น เพียงแต่สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ มีคำนิยามที่ค่อนข้าง

กว้างกว่าเครื่องหมายแหล่งกำเนิด เพราะว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มิได้เน้นถึงคุณลักษณะอันเป็นองค์ประกอบ (ด้านมนุษย์หรือธรรมชาติที่เป็นส่วนหนึ่งของเครื่องหมายแหล่งกำเนิด) ของเครื่องหมายและแหล่งกำเนิดมากนัก เปรียบเทียบกับสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา เครื่องหมายการค้า เครื่องหมายรับรอง ที่สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มากล่าวเพียงว่า สินค้ามีกำเนิดจากพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งเท่านั้น ส่วนเครื่องหมายการค้าและเครื่องหมายรับรองที่โดยลักษณะของสิทธิจะมีความแตกต่าง กับ สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว เพียงแต่ในประเทศที่มีได้ให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทาง-ภูมิศาสตร์หรือสิทธิในลักษณะนี้โดยตรง หรือมิได้มีการให้การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ไว้ ประเทศดังกล่าวก็อาจใช้เครื่องหมายการค้า และ/หรือเครื่องหมายรับรอง เพื่อให้การคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้ได้ ส่วนในสหภาพยุโรป ที่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ภายใต้ กฎเกณฑ์ว่าด้วยชื่อแหล่งกำเนิด และ Geographical indications ซึ่งชื่อแหล่งกำเนิดนี้ จะมีส่วนคล้ายกับเครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่ได้กำหนดรายละเอียดอันเป็นเงื่อนไขของการคุ้มครองที่มีมากกว่าสิ่งบ่งชี้ทาง-ภูมิศาสตร์ โดยที่หลักเกณฑ์ดังกล่าวของสหภาพยุโรปมีการให้การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ค่อนข้างจะมีรูปแบบการคุ้มครองที่เข้มงวด และมีความเหมาะสมกับสภาพทั่วไปของการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ของกลุ่มประเทศในสหภาพยุโรป แตกต่างจากสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ซึ่งมีค่านิยมที่ค่อนข้างเปิดกว้าง คือมิได้มีการให้การคุ้มครองที่เข้มงวดหรือผ่อนปรนเท่าใดนัก และเกิดมาจากการผสมผสานแนวความคิดในการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ของในแต่ละประเทศสมาชิก WTO

ในส่วนต่อไป ผู้เขียนจะนำเสนอถึงประวัติความเป็นมาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และประวัติของการให้ความคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ เพื่อให้ทราบและเข้าใจในที่มาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และความเป็นมาของการให้ความคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้ด้วย

2.2 ประวัติความเป็นมาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนประวัติของการให้ความคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์

2.2.1 ประวัติความเป็นมาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

แต่เดิมแนวคิดของเกี่ยวกับชื่อทางภูมิศาสตร์ตามอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศว่าด้วยการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาต่าง ๆ นั้น ไม่มีอนุสัญญาหรือความตกลงใดที่กล่าวถึงสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) อีกทั้งสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ ก็ยังมิได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ในการให้ความคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนี้ อาจมีเพียงความตกลงลิสบอน (Lisbon Agreement) เพื่อการคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) และความตกลงแมดริด (Madrid Agreement) เพื่อคุ้มครองสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) ที่ได้ให้การคุ้มครองสิทธิในลักษณะใกล้เคียงกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์

ตามที่ได้กล่าวมาแล้ว อีกทั้งอนุสัญญากรุงปารีส²¹ (Paris Conventions) ก็ได้กำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยการคุ้มครอง ทั้งสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาและเครื่องหมายแหล่งกำเนิด ตลอดจนมีหลักเกณฑ์ป้องกันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม (unfair competition) อันการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรม มีลักษณะของการกระทำใด ๆ ที่ทำให้เกิดความหลงผิดในสินค้าของกลุ่มแข่งขันทางการค้า และทำให้ประชาชนสับสนหลงผิดเกี่ยวกับคุณภาพ ปริมาณของสินค้า ซึ่งเมื่อพิจารณาจากหลักเกณฑ์โดยกว้างของอนุสัญญาดังกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าอนุสัญญานี้ ไม่มีบทบัญญัติที่กำหนดไว้โดยเฉพาะเรื่อง ในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์แต่ประการใด โดยรายละเอียดจะกล่าวถึงในการศึกษาบทต่อไป

ทั้งความตกลงลิสบอนและความตกลงแมดริดนี้ เมื่อพิจารณาขอบเขตความแพร่หลายหรือการยอมรับของความตกลงนี้แล้ว จะเห็นได้ว่ามีประเทศที่เป็นสมาชิกของทั้งสองความตกลงค่อนข้างจำกัดมาก ที่อาจเนื่องมาจากบทบัญญัติของความตกลงที่จะให้ประเทศสมาชิกรักษาสิทธิมาบัญญัติเป็นกฎหมายภายในของแต่ละประเทศนี้ อันเป็นกฎเกณฑ์ที่มีความเข้มงวดในการให้ความคุ้มครองสิทธิในลักษณะดังกล่าวมาก ประเทศที่มีกฎเกณฑ์อันไม่สอดคล้องหรือต้องรับ ข้อกำหนดในความตกลงดังกล่าวมากเกินไปก็ไม่อาจเป็นสมาชิกของความตกลงได้ ซึ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความตกลงลิสบอนที่มีประเทศสมาชิกจำกัดอยู่เพียง 16 ประเทศเท่านั้น ดังรายละเอียดจะได้กล่าวต่อไปในบทที่ 3 จึงได้เกิดมีแนวความคิดที่ว่าระบบการคุ้มครองระหว่างประเทศของความตกลงลิสบอน และความตกลงแมดริดนี้ควรที่จะถูกจัดตั้งโดยอนุสัญญาใหม่ที่ควรประกอบไปด้วยคำนิยามที่เป็นเนื้อหาหลักในการที่จะคุ้มครองสิทธิในลักษณะดังกล่าว ซึ่งสามารถเป็นที่ ยอมรับว่าอยู่ในขอบเขตที่กว้างกว่านี้²²

²¹ Paris Convention for the Protection of Industrial Property of March 20, 1883, as revised at Brussels on December 14, 1900, at Washington on June 2, 1911, at the Hague on November 6, 1925 at London on June 2, 1934, at Lisbon on October 31, 1958 and at Stockholm on July 14, 1967, and as amended on October 2, 1979.

²² Ludwig Baeumer, Consideration concernig a definition of Geographical Indications, Santenay (France), 9 and 10 November 1989, p. 19.

เมื่อพิจารณาจากนิยามของคำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งเป็นสิ่งใหม่ที่ใช้ในการให้ความคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ หรือสิทธิในลักษณะเดียวกันดังกล่าวมาแล้วที่ปรากฏอยู่ในการเจรจา รอบอุรุกวัยของ WTO ภายใต้ข้อตกลง TRIPs ในส่วนของการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทาง- ภูมิศาสตร์ดังกล่าวแล้ว ซึ่งก่อนหน้านี้ ได้มีการเปรียบเทียบจากระบวนการอนุสัญญาระหว่าง ประเทศเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา กับกระบวนการของ GATT ในการจัดตั้งข้อตกลงทางด้านการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งอนุสัญญาทางทรัพย์สินทางปัญญานี้มีความพยายาม เพื่อสร้างวัตถุประสงค์ให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามอนุสัญญา โดยที่อนุสัญญานี้มีความพยายามที่จะจัดตั้งบรรทัดฐานที่เข้มงวดในการเจรจาระดับพหุภาคี เพื่อการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่ น้อยกว่า GATT ทั้งนี้อนุสัญญาระหว่างประเทศเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาจะเน้นที่เป็นการ แสวงหาแนวทางที่มีความขัดแย้งในแต่ละประเทศที่มีความแตกต่างในระบบการให้การคุ้มครอง ทรัพย์สินทางปัญญาให้น้อยที่สุด ตัวอย่างเช่น อนุสัญญาทางทรัพย์สินทางปัญญาจะรับมาซึ่งวิธีการ ที่มีความประนีประนอมในระหว่างประเทศสมาชิกมากกว่า และนอกจากนั้นอนุสัญญายังยอมรับ เสรีภาพของรัฐสมาชิกเพื่อรับมาซึ่งระบบกฎหมายที่รัฐสมาชิกพิจารณาแล้วว่ามีความเหมาะสม ลักษณะของการอนุญาติดังกล่าวได้รับมาโดยอนุสัญญาทางทรัพย์สินทางปัญญา เพราะเห็นว่าระบบ การคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาไม่มีความเหมาะสมจึงไม่ยินยอมต่อระบบการคุ้มครองซึ่งควรถูก กำหนดไว้ในช่วงของการเจรจาพหุภาคี และรัฐสมาชิกจะได้พิจารณาในการคุ้มครองที่มีความ เหมาะสมที่สุด ที่จะตัดสินใจว่าระบบดังกล่าวนี้เป็นสิ่งที่ประเทศดังกล่าวสนใจที่จะรับมาหรือไม่²³

โดยที่ในส่วนของการเจรจาอบโตเกียว (1973-1974) ของ GATT ก็เคยได้มีความพยายาม ที่จะสร้างข้อตกลงใหม่ เพื่อเป็นมาตรการในการป้องกันเกี่ยวกับการค้าสินค้าปลอมแปลง (trade in counterfeit goods) ที่อยู่ในส่วนของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ ความพยายามที่จะ สร้างข้อตกลงใหม่ดังกล่าวนี้ได้เป็นอันล้มเลิกไป จนกระทั่งเมื่อวันที่ 25 กันยายน 1986 ใน ปฏิญญารัฐมนตรี²⁴ ซึ่งตกลงให้มีการเจรจาทางการค้ารอบใหม่ขึ้นที่เมืองปุนตา เดล เอสเต้

²³

Rajan Dhanjee and Laurence Boisson de Chazournes, *Trade Related Aspects of Intellectual Property Right (TRIPs) : Objectives, Approaches And Basic Principles of the GATT and of Intellectual Property Conventions*, Journal of World Trade, vol 24 No.5 October 1990,p.6.

²⁴

Ministerial Declaration on the Uruguay Round, GATT/1396, 25 September 1986.

(Punta-del-Este) ประเทศอุรุกวัย หรือที่เรียกกันว่าการเจรจาทางการค้ารอบอุรุกวัย (Uruguay Round) ดังกล่าว ที่ได้มีการกล่าวถึงการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอย่างรวม ถึงบทบาท GATT ว่าจะมีการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาได้อย่างไรบ้าง ซึ่งประเด็นสำคัญของการเจรจารอบอุรุกวัยเพื่อให้มีการพิจารณาในส่วนของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญานี้ ก็ จะมีความเห็นแตกต่างกันออกไประหว่างประเทศพัฒนาแล้ว (developed country) กับประเทศ กำลังพัฒนา (developing country) ตลอดจนประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) จุดที่มีความแปลก แยกในส่วนนี้ก็คือ ความแตกต่างในระดับการพัฒนาของประเทศดังกล่าว โดยประเทศพัฒนาแล้ว จะมีบทบาทอย่างมากที่จะผลักดันให้มีการผลักดันที่จะให้ GATT สร้างข้อตกลงใหม่ในการป้องกัน การทำละเมิด (Infringement) ในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทต่าง ๆ (มีความเหมือนคล้ายกับ การ ค้าสินค้าปลอมแปลง) ตลอดจนพยายามที่จะให้มีการยอมรับต่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาที่ ประเทศพัฒนาสามารถสร้างสรรค์ขึ้นมาได้ เช่น การคุ้มครองโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การออกแบบ วงจรรวม สิทธิบัตรยา เทคโนโลยีชีวภาพ ฯลฯ หรือที่เป็นความมีชื่อเสียงของสินค้าภายในประเทศ เช่น การคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ เป็นต้น ส่วนประเทศกำลังพัฒนา หรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่ กลับมองว่าทรัพย์สินทางปัญญาไม่น่ารวมอยู่ในการเจรจาการค้านี้ได้ และควรที่จะแยก ทรัพย์สินทางปัญญาออกจากการค้า อีกทั้งประเทศดังกล่าวนี้ยังต้องพึ่งพิงการถ่ายทอดทาง เทคโนโลยี (transfer technology) จากประเทศพัฒนา ซึ่งเป็นผู้สร้างสรรค์ทางด้านทรัพย์สินทาง ปัญญาดังกล่าว ประเทศดังกล่าวจึงยังไม่มีท่าทีที่จะยอมรับที่จะให้มีการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สิน ทางปัญญาให้อยู่ในส่วนหนึ่งของข้อตกลงภายใต้ GATT²⁵

แต่อย่างไรก็ตาม ในขณะที่มีการเจรจาและโต้แย้งกันในประเด็นเรื่องการคุ้มครองสิทธิ ทรัพย์สินทางปัญญา และการป้องกันการค้าสินค้าปลอมแปลงดังกล่าว ในส่วนของการให้การคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) ซึ่งเป็นการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทาง ปัญญาประเภทหนึ่งที่ได้รับการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาของประเทศที่มีส่วนได้ส่วนเสียในประเด็น การคุ้มครองสิทธิประเภทนี้ ก่อนหน้านั้นองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (World Intellectual Property Organization - WIPO) ในฐานะองค์กรชำนาญการทางด้านการบริหารด้านวิชาการใน อนุสัญญาพหุภาคี โดยในปี 1974 WIPO ได้เริ่มงานเพื่อเตรียมรองรับกับสนธิสัญญา

---

²⁵ สุรเกียรติ์ เสถียรไทย และสุธรรม อยู่ในธรรม, รายงานเรื่องการเจรจาทรัพย์สินทาง ปัญญาใน GATT, เสนอต่อการสัมมนาเรื่อง การเจรจาสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาใน GATT จัด โดยศูนย์วิจัยกฎหมายและการพัฒนา คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ณ โรงแรมอิมพี-เรียล, วันที่ 25 ตุลาคม 2531, หน้า 131.

พหุภาคีใหม่ ในการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) และสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา (Indication of Source) และต่อมาในปี 1975 WIPO ได้เสนอร่างสนธิสัญญาเพื่อการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยต้องการให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถูกใช้เพื่อครอบคลุมทั้งเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มาดังกล่าว²⁶ ซึ่งต่อมากำว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ได้กลายเป็นคำที่ใช้ในการเจรจาระหว่างประเทศในการให้ความคุ้มครองสิทธิในลักษณะเช่นนี้ มาตลอด

ร่างสนธิสัญญาของ WIPO ดังกล่าวเป็นการจัดตั้งคำนิยามใหม่ของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เพื่อจุดประสงค์ของระบบการจดทะเบียนระหว่างประเทศของสิทธิในลักษณะเช่นนี้ ซึ่งคำนิยามใหม่ดังกล่าวมีคำนิยามที่กว้างกว่าเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ตามความตกลงลิสบอน (Lisbon Agreement) โดยร่างของ WIPO ในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ จะมีความเหมือนคล้ายกับคำนิยามของเครื่องหมายแหล่งกำเนิดตามความตกลงลิสบอนดังกล่าว โดยเฉพาะกระบวนการวิธีการจดทะเบียนระหว่างประเทศ รวมถึงวัตถุประสงค์ที่เป็นไปได้และการบัญญัติหลักเกณฑ์เพื่อการคุ้มครองที่ไม่จำกัด แต่อย่างไรก็ตามยังมีส่วนแตกต่างกันอยู่บ้างตามที่ได้กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 1.1 ของบทนี้

มีเพียงแต่การเจรจาและข้อโต้แย้งระหว่างประเทศพัฒนา กับประเทศกำลังพัฒนารวมทั้งประเทศอุตสาหกรรมใหม่ดังกล่าว ที่มีการถกเถียงกันในประเด็นของการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา โดยเฉพาะในส่วนของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ (Geographical Indications) นี้ บรรดาประเทศพัฒนาแล้วด้วยกันเองก็ยังมีประเด็นพิพาทกันในส่วนของการคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ด้วยเช่นกัน โดยที่มาตรฐานในการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ของประเทศพัฒนาในแต่ละประเทศมีความแตกต่างกัน เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศออสเตรเลีย อาจมีมาตรฐานในการคุ้มครองสิทธิในลักษณะดังกล่าวต่ำกว่าประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป เป็นต้น ตลอดจนรูปแบบของกฎหมายที่ใช้การคุ้มครองอาจเป็นคนละรูปแบบกัน ซึ่งอาจขึ้นอยู่กับการรับมาซึ่งข้อกำหนดในรูปแบบกฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองมาจากอนุสัญญาที่เกี่ยวข้องในการให้การคุ้มครองที่ต่างกัน หรือการที่มีได้เป็นสมาชิกของอนุสัญญาที่กำหนดรูปแบบที่ให้ความคุ้มครองอย่างเคร่งครัดจึงมิได้คำนึงถึงรูปแบบของการคุ้มครองดังกล่าว เป็นเหตุให้ประเทศพัฒนาดังกล่าวนี้นี้ มีการโต้แย้งกันในระบบของการให้ความคุ้มครองที่แตกต่างกันดังกล่าวเพื่อสร้างความผสมผสาน กันในรูปแบบของการคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์นี้ จนกระทั่งภายใต้ข้อตกลง TRIPs ภายใต้การเจรจารอบอุรุกวัยของ WTO บทบัญญัติในเรื่องของสิ่งบ่งชี้ทาง-

²⁶อ้างแล้ว., หน้า 33.

ภูมิศาสตร์จึงได้ถูกกำหนดขึ้นมาเพื่อให้สอดคล้องกับผลของการเจรจาระหว่างประเทศ เพื่อการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาประเภทนี้ ซึ่งเป็นลักษณะของการยอมรับร่วมกันในกลุ่มประเทศผู้เข้าร่วมเจรจาภายใต้กรอบของ WTO ดังกล่าว

2.2.2 ประวัติการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์และสิทธิที่เกี่ยวข้อง

ชื่อทางภูมิศาสตร์ที่กล่าวมาจนถึงนี้ มีความหมายถึงการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิด สิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา หรือการให้ความคุ้มครองสิทธิในลักษณะเดียวกันนี้ และในที่นี้จะเป็นการศึกษาถึงประวัติของการให้ความคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ ก่อนที่จะใช้คำนิยามว่าสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ซึ่งนับได้ว่าชื่อภูมิศาสตร์นี้มีความเกี่ยวเนื่องกับสินค้า หรือผลิตภัณฑ์ในแต่ละพื้นที่ทางภูมิศาสตร์มานานมากแล้ว เพียงแต่ยังไม่มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนเพื่อการคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์นี้ และหากพิจารณาจากประวัติย้อนไปในสมัยโบราณจวบจนปัจจุบันแล้ว จำนวนของผลิตภัณฑ์ ทั้งทางด้านเกษตรและอุตสาหกรรม ความมีชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมักจะได้มาจากชื่อทางภูมิศาสตร์ของแคว้นที่ซึ่งสินค้ามีที่มาจาก ซึ่งชื่อเสียงที่โด่งดังของสินค้านี้ดังกล่าวนั้นมีเหตุผลเนื่องมาจากความต้องการของมนุษย์ที่จะสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัวของสินค้าที่มนุษย์ได้ผลิตขึ้น ในความหมายที่ต้องการพิสูจน์ถึงชื่อทางภูมิศาสตร์ โดยอาจมีการปรับปรุง พัฒนาขั้นตอนการผลิตสินค้าขึ้นเพื่อสร้างค่านิยมทางการค้าขึ้น หรืออาจจะในกรณีที่พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวมีลักษณะที่เฉพาะตัวอยู่แล้ว เช่น มีภูมิอากาศที่เอื้อต่อการผลิตสินค้าบางประเภท เป็นต้น หรือในกรณีที่ผู้บริโภคที่เริ่มมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น จึงเริ่มที่จะเลือกบริโภคสินค้าที่มีคุณภาพสูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในสินค้าที่ใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์อันเป็นการแสดงถึงคุณภาพของสินค้าซึ่งเป็นที่ยอมรับในบรรดาผู้บริโภค จึงเป็นเหตุผลที่ว่าในอดีตมีจำนวนของชื่อที่มีชื่อเสียงของพื้นที่ประกอบไปกับสินค้าเป็นจำนวนมาก

ในอดีตก็เคยมีการสร้างกฎหมายทางด้านเศรษฐกิจและมาตรการต่าง ๆ ขึ้นเพื่อใช้ในการคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ โดยเฉพาะที่ใช้เป็นแนวทางให้เกิดความชัดเจนสำหรับในส่วนของสินค้าประเภทไวน์ ตัวอย่างเช่น กฎเกณฑ์ ปีค.ศ.1718 ภายใต้บังคับของกรุง Bern ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ซึ่งป้องกันมิให้สาธารณชนหลงผิดในชื่อของ ไวน์ จากต่างประเทศ เป็นต้น ในช่วงศตวรรษที่ 19 กฎเกณฑ์ภายในของแต่ละประเทศก็ยังคงมิได้ให้ความสนใจ ในการให้ความคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ (โดยเฉพาะเครื่องหมายแหล่งกำเนิด อันเป็นแนวคิดในการคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ที่มีมานานแล้ว เพียงแต่แนวคิดในการคุ้มครอง จะอยู่ในส่วนของเครื่องหมายการค้า

มากกว่าเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและนับว่าเป็นความสับสนที่เกิดขึ้นในระหว่างแนวคิดของทั้งสองนี้)²⁷ แต่ต่อมาในยุคแห่งศตวรรษใหม่ที่ระบบเศรษฐกิจการค้าได้มีการเปลี่ยนแปลง สถานการณ์ต่าง ๆ ได้แปรเปลี่ยนไปรวมทั้งการพัฒนาสถานะทางเศรษฐกิจ การเพิ่มจำนวนขึ้นอย่างมากของสินค้าที่ใช้อุปโภคบริโภคที่มีชื่อเสียง ได้ถูกตั้งข้อสังเกตขึ้นทั้งในการค้าภายในประเทศ ตลอดจนการส่งออกของสินค้าดังกล่าว จึงได้เกิดความขัดแย้งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ขึ้น ในกรณีที่ฝ่ายหนึ่งต้องการสงวนไว้ซึ่งชื่อเสียงที่โด่งดังที่ถือเป็นความสำเร็จ Know How ของผู้ผลิตในท้องถิ่นและองค์ประกอบทางธรรมชาติของแคว้นใดแคว้นหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ในทางกลับกันก็ยังมีอีกฝ่ายหนึ่งที่แสวงหาหนทางในการเอาเปรียบต่อความสำเร็จดังกล่าว โดยใช้ชื่อของแคว้นดังกล่าวมาเพื่อแสวงหาผลกำไรในทางการค้า โดยที่ไม่มีสิทธิใช้ชื่อดังกล่าว ซึ่งภายใต้สถานการณ์ที่มีผลกระทบเช่นนี้ แนวคิดในเรื่องชื่อทางภูมิศาสตร์จึงค่อย ๆ ถอนตัวออกจากแนวคิดของเครื่องหมายการค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติในการคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์เริ่มต้นที่จะปรากฏขึ้นเหมือนกับเป็นการสร้างความสนใจในความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและความเกี่ยวพันทางการค้า รวมทั้งเป็นการให้ความคุ้มครองทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เพียงแต่ว่าแนวคิดดังกล่าวในตอนแรกมิได้มีการให้คำนิยามในชื่อของสิทธิลักษณะนี้ไว้แต่อย่างไร ต่อมาในปีค.ศ. 1908 บทบัญญัติของประเทศฝรั่งเศส ก็ได้มีการกล่าวถึงเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ไว้ และต่อมาในปีค.ศ. 1919 ฝรั่งเศสจึงได้มีกฎหมายเพื่อรองรับสถานะของเครื่องหมายแหล่งกำเนิด แต่ก็มิได้มีคำนิยามว่าจริง ๆ แล้ว เครื่องหมายแหล่งกำเนิดคืออะไร²⁸

ในการประชุมระหว่างประเทศของสมาชิกรัฐสภาผู้ปลูกองุ่น จัดเมื่อ กรกฎาคม 1937 โดยสำนักงานผลิตภัณฑ์ไวน์ระหว่างประเทศ (International Vine and Wine Office - IWO) ได้มีการรับมาซึ่งคำนิยามของไวน์ซึ่งมีองค์ประกอบ ดังนี้²⁹

1. องค์ประกอบทางธรรมชาติซึ่งมีบทบาทมากที่สุด เช่น ภูมิอากาศ ประเภทของดิน เป็นต้น โดยที่องค์ประกอบดังกล่าวนี้เป็นการให้คำนิยามในพื้นที่ของสินค้าที่ต้องถูกกำหนดไว้

²⁷

Jean-Claude Combaldieu, *General Introduction to the Protection of Appellations of Origin and Indications of Source*, Symposium on Appellations of Origin and Indications of Source, Bordeaux (France), November 3-5, 1988, p.17.

²⁸

Ibid., p.18.

²⁹

Ibid.

2. องค์ประกอบอันเนื่องมาจากการแทรกแซงของมนุษย์ ซึ่งมีบทบาทสำคัญอันอาจมากหรือน้อยก็ได้ เช่น วิธีการเพาะปลูก กระบวนการกลั่นแอลกอฮอล์ เป็นต้น และนอกจากนี้ยังไม่มีสินค้าประเภทไวน์ชนิดใดที่ได้รับประโยชน์ เว้นเสียแต่น้อยต้องมาจากพื้นที่โดยเฉพาะของสินค้าหรือพันธุ์องุ่นพันธุ์ใดพันธุ์หนึ่งโดยเฉพาะ

ต่อมาการประชุม "de l' origin" จัดขึ้นที่เมืองบอร์โด (Bordeaux) ประเทศฝรั่งเศส เดือนพฤษภาคม 1950 ได้มีการประกาศว่า เครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) เป็นการชี้ให้เห็นถึงพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ของสินค้า และธรรมเนียมอันเป็นที่ยอมรับ (ซึ่งเป็นการรวมเข้าด้วยกันของทั้งสองนี้) ตั้งอยู่บนหลักเกณฑ์ของประเพณีในแต่ละท้องถิ่นที่มีมาอย่างต่อเนื่อง โดยที่เป็นการให้รายละเอียดในการรับรองถึงคุณภาพ³⁰

จนกระทั่งปี ค.ศ.1958 ได้มีการให้คำนิยามทางกฎหมายของเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) ขึ้นเป็นครั้งแรก โดยความตกลงลิสบอน (Lisbon Agreement) ซึ่งคำนิยามดังกล่าวนี้ เป็นการเน้นให้เห็นอย่างชัดเจนว่า อะไรคือความแตกต่างของเครื่องหมายแหล่งกำเนิด ที่ต่างจากสิทธิในทรัพย์สินทางอุตสาหกรรม (Industrial Property) อื่น ๆ และเป็นการให้ชื่อที่มีความเชื่อมโยงระหว่างสินค้า และสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์อันเป็นแหล่งที่มาของสินค้า³¹

ในการกล่าวถึง ประวัติการให้ความคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์นี้ หากไม่กล่าวถึงประเทศฝรั่งเศส ซึ่งจัดได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับการให้การคุ้มครองสิทธิในลักษณะนี้ ตลอดจนมีวิวัฒนาการของการให้ความคุ้มครองที่เด่นชัดที่สุดเมื่อเทียบกับประเทศต่าง ๆ ก็ไม่ถือได้ว่ามีความสมบูรณ์นักในการศึกษาถึงประวัติการคุ้มครองสิทธิในลักษณะดังกล่าวนี้ โดยที่แนวคิดในเรื่องเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) นั้นเป็นแนวคิดที่เก่าแก่มาเรื่องหนึ่งในฝรั่งเศส สามารถย้อนหลังไปได้ตั้งแต่ยุคกลางที่มนุษย์เสาะหาวิธีที่จะทำให้สินค้าในชุมชนที่ตนผลิตมีความเฉพาะตัว โดยการใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์ของแคว้นที่ได้ผลิตสินค้าขึ้นมา ได้มีชื่อทางภูมิศาสตร์อันมีลักษณะเฉพาะตัวที่ใช้มาตั้งแต่ยุคกลาง และยังคงมีชื่อเสียงอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ตัวอย่างของชื่อทางภูมิศาสตร์ซึ่งเป็นที่รู้จักกันอย่างดี ก็คือชื่อในส่วนที่มีความสัมพันธ์ต่อสินค้าทางการเกษตร ด้วยเหตุที่การเกษตรนั้น ถือได้ว่าเป็นทรัพย์สินสมบัติที่ยิ่งใหญ่ของฝรั่งเศส

³⁰ Ibid., p.19.

³¹ Ibid.

อันเป็นการตอบสนองต่ออำนาจทางการเมืองในแต่ละยุคสมัย พร้อมทั้งถือได้ว่าเป็นความมั่งคั่งของกรุงปารีสด้วย³²

แต่เดิมมีไร่องุ่นในพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ที่มีชื่อเสียงเช่น Loire Valley เบอกันดี (Bergundy) และในแคว้นบอร์โด (Bordeaux) ซึ่งได้เริ่มต้นในการแผ่ขยายชื่อเสียงออกไปจนปัจจุบันนี้ชื่อทางภูมิศาสตร์ของ บอร์โด และเบอกันดี ก็ยังมีอยู่และมีชื่อเสียงอย่างมากในอุตสาหกรรมไวน์ ความมีชื่อเสียงของไวน์ทั้งสองแคว้นนี้ ได้แผ่ขยายออกไปไกลจากเขตแดนของฝรั่งเศส อันเนื่องมาจากข้อเท็จจริงที่ว่าชื่อของไร่องุ่นในพื้นที่ดังกล่าว เป็นเสมือนการส่งเสริมสินค้าในพื้นที่ออกไปเช่น บอร์โดได้เข้าไปสู่ประเทศอังกฤษ และเบอกันดีได้ไปสู่ทางตอนใต้ของประเทศเบลเยียม³³

เครื่องหมายแหล่งกำเนิดอื่น ๆ เป็นจำนวนมาก ต่างก็มีมานานกว่า 1 ศตวรรษแล้ว ซึ่งปรากฏการณ์นี้ เป็นการขยายตัวออกไปอย่างมากในความนิยมบริโภคสินค้า (การปฏิบัติทางอุตสาหกรรม ได้เข้ามาสู่ฝรั่งเศสค่อนข้างช้า และในเขตพื้นที่ชนบทของฝรั่งเศส ก็มีได้กลายเป็นปัญหาอย่างแท้จริง จนกระทั่งช่วงปลายศตวรรษที่ 19) อย่างไรก็ตาม แม้กระทั่งศตวรรษที่ 19 ก็ยังคงไม่มีกฎหมายที่กล่าวถึงเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) โดยเฉพาะในฝรั่งเศส ซึ่งมีบทบัญญัติที่ได้แนะนำเพื่อการป้องกันต่อการใช้ชื่อของสินค้าที่ไม่ถูกต้อง ที่มักจะมีข้อจำกัดทางด้านเวลาและขอบเขตในแคว้นหนึ่งโดยเฉพาะ แต่ก็ไม่เคยมีการปฏิบัติในระดับประเทศเลย³⁴

กฎหมายของฝรั่งเศสช่วงต้นเป็นการกล่าวถึงการตั้งชื่อของแหล่งดั้งเดิม (Designation of Origin) ที่ผลิต และหน่วยผลิต เพื่อให้ข้อมูลแก่ผู้บริโภคว่าสินค้าผลิตขึ้นที่ใด และใครเป็นผู้ผลิตเท่านั้น มิได้พูดถึงคุณภาพของสินค้าแต่อย่างใด อีกทั้งบทบัญญัติทางกฎหมายฉบับแรกเป็นเรื่องของเครื่องหมายการค้า รวมถึงเรื่องของเครื่องหมายแหล่งกำเนิดด้วย แต่มิได้เป็นการกล่าวถึงเครื่องหมายแหล่งกำเนิดที่ชัดเจนนัก ในการนี้ควรจะได้รับแรงหนุนในกรณีที่ว่ากฎหมายฝรั่งเศสมี

³² Dominique Filhol, The Protection of Appellations of Origin and Indications of Source in France, Symposium on Appellation of Origin and Indications of Source, Bordeaux (France), November 3-5 1988, p.95.

³³ Ibid.

³⁴ Ibid.

ข้อแตกต่างเพียงเล็กน้อยระหว่าง เครื่องหมายร่วม (Collective Marks) และเครื่องหมายแหล่งกำเนิด (Appellation of Origin) อีกทั้งกฎหมายดังกล่าวนี้ เป็นการให้ความคุ้มครองเครื่องหมายแหล่งกำเนิด ภายใต้บทบัญญัติที่ใช้ร่วมกัน³⁵ โดยที่กฎหมายในช่วงต้นนี้ มีบทบัญญัติในการลงโทษต่อการใช้สินค้าดั้งเดิมที่ผิดด้วย ซึ่งรายละเอียดของการใช้ความคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้ ผู้เขียนจะขอเสนอต่อไปในการศึกษาถึงการให้ความคุ้มครองสิทธิในสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์หรือสิทธิที่เกี่ยวข้องในฝรั่งเศส

ช่วงปลายศตวรรษที่ 19 ต่อเนื่องมาที่ช่วงต้นของศตวรรษที่ 20 สถานะทางเศรษฐกิจได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วรวมทั้งในส่วนของ การปลูกองุ่นเพื่อใช้ผลิตไวน์ด้วยที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วดังกล่าว ซึ่งจากเดิมที่ผู้ผลิตในชุมชนต่างก็ผลิตสินค้าออกจำหน่ายโดยใช้ชื่อของสินค้าอันเชื่อมโยงกับชุมชนของตน และสินค้าดังกล่าวก็อาจประสบความสำเร็จในตลาดการค้าจนเป็นที่นิยมต่อผู้บริโภคทั่วไป แต่ต่อมากลับมีผู้ผลิตที่ไร้ศีลธรรมซึ่งได้ผลิตสินค้า ซึ่งไม่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวขึ้นมา แต่กลับใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์โดยที่มิได้อยู่เขตพื้นที่ดั้งเดิมแต่อย่างใด เช่นในกรณีผลิตภัณฑไวน์ของฝรั่งเศสที่นับว่ามีลักษณะโดดเด่นเฉพาะตัวมากในแต่ละพื้นที่ที่ได้ผลิตไวน์คุณภาพอันมีชื่อเสียงมากในระดับโลก และโดยที่แคว้นดังกล่าวต้องการที่จะพัฒนาคุณภาพของไวน์ จึงมีการจำกัดจำนวนการผลิตไวน์ขึ้น ซึ่งฝรั่งเศสกลับประสบกับผู้ผลิตไวน์ในประเทศอื่นที่ได้ผลิตและจำหน่ายไวน์ราคาถูกโดยใช้ชื่อทางภูมิศาสตร์กับชื่อแคว้นในฝรั่งเศส เป็นต้น ทางฝ่ายรัฐบาลตลอดจนผู้มีส่วนได้เสียต่อสถานการณ์ดังกล่าวของฝรั่งเศส ซึ่งไม่สามารถจะเพิกเฉยต่อความเสียหายดังกล่าวนี้ได้ ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ฝรั่งเศสจึงได้มีกฎหมายเพื่อใช้คุ้มครองสิทธิส่วนตัวของผู้ผลิต รวมทั้งในส่วนของผู้บริโภค³⁶ เพื่อให้มีบทบัญญัติที่ใช้ในการครอบคลุมถึงการคุ้มครองดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งจะได้ว่ากฎหมายที่ใช้ในการคุ้มครองชื่อ-ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าวของฝรั่งเศสมีวิวัฒนาการในการพัฒนาระบบการคุ้มครองอย่างเป็น ขั้นตอน จนน่าจะถือได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีกฎหมายคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์อย่างมีระบบ และค่อนข้างที่จะมีกฎเกณฑ์ในการให้การคุ้มครองที่เข้มงวดอย่างมากจากเหตุผลดังที่ได้กล่าวมาแล้ว

35
Ibid.

36
Ibid.,p.95-96.

จากการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ตลอดจนประวัติของการให้ความคุ้มครองชื่อทางภูมิศาสตร์ พบว่า สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์เริ่มมีคำนิยามที่ปรากฏออกมาในข้อตกลง TRIPs ของ WTO เท่านั้น ซึ่งเกิดจากกรณีท่อนุสัญญากรุงปารีสที่มีได้ให้การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้โดยตรงและความตกลงเมดริคและความตกลงลิสบอน แม้ว่าจะมีการให้การคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้โดยตรงแต่ไม่ได้มีข้อจำกัดในเรื่องการยอมรับในการคุ้มครอง สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จึงเป็นแนวคิดในการให้ความคุ้มครองอันเกิดจากการผสมผสานแนวคิดของบรรดาประเทศสมาชิก WTO เพื่อมีบทบัญญัติที่สอดคล้องตรงกันเพื่อการบัญญัติกฎหมายของประเทศสมาชิกเป็นไปตามข้อตกลง TRIPs ในเรื่องสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยเป็นผลมาจากการดำเนินการของ WIPO ที่ให้ความช่วยเหลือในการจัดเตรียมร่างอนุสัญญาเพื่อใช้คุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ดังกล่าว โดยแต่แรกเป็นการพิจารณาในส่วนของเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา ต่อมา WIPO จึงได้เสนอร่างอนุสัญญาเพื่อการให้ความคุ้มครองสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ โดยต้องการให้สิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ถูกใช้เพื่อครอบคลุมทั้งเครื่องหมายแหล่งกำเนิดและสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา โดยสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์จะมีคำนิยามที่คล้ายกับเครื่องหมายแหล่งกำเนิดมากกว่าสิ่งบ่งชี้แหล่งที่มา ทั้งนี้ก่อนที่จะมีคำนิยามของสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์ ในอดีตก็เคยมีการคุ้มครองสิทธิที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งบ่งชี้ทางภูมิศาสตร์มาก่อน โดยเฉพาะในประเทศที่มีแนวคิดและพัฒนาการในการคุ้มครองสิทธิลักษณะนี้มานานแล้ว เช่น ประเทศฝรั่งเศส เป็นต้น